YENİ UFUKLAR

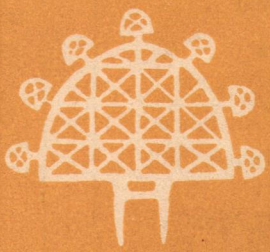

Siyasal Haklar ... ... P. Kropotkin
Bir Yanıt ... ... Melih Cevdet Anday
Türkiye İşçi Partisi ... ... M. Ali Aybar
Niçin Mavi Yolculuk ... ... Azra Erhat
Emily Dickinson ... ... Feyyaz Kayacan
Hazdır Gönlün ilk isteği ... ... Emily Dickinson
Bol Olsun Korkunun ... ... Emily Dickinson
Tepe ... ... Edgar Lee Masters
Eskizler ... ... Muzaffer Erdost
Kent II (hikâye) ... ... Orhan Duru
Sığırtmaç Türküleri II ... ... Vergilius

CİLT : 11
SAYI : 125

EKİM
1962

Yeni Çıktı

ÇAN YAYINLARI'NDA

W. Shakespeare

MACBETH

Çeviren:

S. Eyuboğlu

F. 4 lira

o

Albert Camus

DENEMELER

Düzeltmeler

ve

Eklemelerle

(İkinci baskı)

Çevirenler:

S. Eyuboğlu - V. Günyol

F. 4 lira

YENU: 62

YENİ UFUKLAR

Aylık sanat, düşün dergisi

Kurucusu:

Orhan Burian

o

Sahibi: Hadiye Tolun, Yazı işlerini fiilen idare eden: Oğuz Arıkanlı. İdare yeri: Boyacı Ahmet Sok. Nuribey Han, oda 4-02 Çemberlitaş İstanbul

o

Yazışma ve Havale adresi:

P.K. 1034

Galata — İstanbul

o

Abone:

o

Yıllık ..... 12 TL.

Altı aylık ..... 6 TL.

Bu sayıyı hazırlıyan:

Vedat Günyol

o

Basıldığı yer:

Kutulmuş Matbaası

İstanbul

Yıl: 1962 YENİ Sayı: 125

UFUKLAR

AYLIK SANAT, DÜŞÜN DERGİSİ

Kurucusu:

ORHAN BURİAN

siyasal haklar

P. Kropotkin

Burjuva basını Allahın günü siyasal hakların değerinden ve öneminden, «yurttaşın siyasal hakları» denen oy hakki, seçim özgürlüğü, basın, toplanma vb. özgürlüklerinden dem vurup duruyor, türlü ses perdelerinden.

«Madem sizin bu haklarınız var, diyor bize, neden başkaldıracaksınız? Elinizdeki özgürlükler, silâha sarılmaksızın gerekli bütün reformları sağlamıyor mu sizlere?».

İnceliyelim bakalım şu ünlü «siyasal özgürlükler»i kendi açımızdan, yani, elinde avucunda hiç bir şeycikleri olmıyan, kimseleri yönetmiyen, bir avuç hakkı, bir sürü ödevi olan sınıf açısından.

Kimi zaman dedikleri gibi, biz de kalkıp siyasal hakların bizler için hiç bir değeri yok, diyecek değiliz. Pekâlâ biliyoruz ki, kölelik çağlarından, hattâ geçen yüzyıldan bu yana bir takım ilerlemeler olmuştur: Halk adamı eskisi gibi bütün haklarından yoksun bir varlık değildir artık. Fransız köylüsü, bugün hâlâ Rusya'da olduğu gibi sokak ortalarında kırbaçlanamaz. İşçi, atelyesi dışında, şurda burda, hele büyük kentlerde kendini herhangi kimseye eşit sayıyor. Fransız işçisi, aristokrasi sınıfının bir koşum hayvanı saydığı, bütün haklardan yoksun bir varlık değildir artık. Devrimlerle ve halkın akıttığı kanla, hatırı sayılır bir takım haklar elde etmiştir.

Ama, bizler iyiyi kötüden ayırmasını biliyor ve diyoruz ki, hak var hakcık var. Kimi haklar var, ete dişe dokunur, kimileri dokunmaz. Bunları birbirine karıştırmaya çalışan-

lar halkı aldatmaktan başka bir şey yapmıyorlar. Örneğin, köylüyle soylunun özel ilişkilerinde eşitlik, insanın bedence dokunulmazlığı gibi kimi haklar var ki, bunlar büyük kavgalar sonunda alınmıştır. Bunlar çiğnenmiye görsün, halk başkaldırıverir o saat, öylesine canı ciğeridir bu haklar. Oy hakkı, basın özgürlüğü gibi kimi haklar da var ki, halk bunlara karşı ilgisiz kalmıştır. Çünkü, çok iyi bilir ki, güçlü sınıf olan burjuvalığı baştakilerin ve aristokrasinin haksızlıklarına karşı o kadar iyi korumaya yarıyan bu haklar, baştaki sınıfların güçlerini sürdürebilmek için ellerinde tuttukları bir araçtır sadece. Bu haklar gerçek siyasal birer hak bile değildirler. Çünkü, halk yığını yararına hiç bir şeyi korumazlar. Onlara böylesine tumturaklı bir ad verilmesi, politika dilimizin, yönetici sınıflarca kendi aralarında anlaşmak ve çıkarlarını kollamak için yapılmış anlaşılmaz bir dil olmasından geliyor.

Siyasal bir hak, onu başkasına saydıracak güçte olmıyanların bağımsızlığını, onurunu, özgürlüğünü koruyamıyorsa neye yarar? Kölelikten kurtulmaya ihtiyacı olanları kurtaracak güçte bir araç değilse, nedir bu hakkın yararı, sorarım size? Gambetta'lar, Bismarck'lar, Cladstone'ların ne basın özgürlüğüne, ne toplanma özgürlüğüne ihtiyaçlar vardı. Onlar istediklerini yazar, canlarının istedikleri kimselerle toplanır, beğendikleri düşünceleri öğütlerler: Zaten kurtulmuş, zaten özgür kimselerdir onlar. Birisine konuşma ve yazma özgürlüğü, toplanma serbestliği sağlamak gerekiyorsa, istediklerini dinletecek kadar güçleri olmıyanlara sağlamalıdır. Siyasal hakların kaynağı buydu işte.

Ama, bu bakımdan, sözünü ettiğimiz siyasal haklar, yalnız bu haklara ihtiyaçları olanlar için mi vardır?

Elbette, hayır. Genel oy, bir noktaya kadar merkezdeki gücün haksız davranışlarına karşı burjuva sınıfını, kendini savunmak için sık sık güç kullanmaya zorlamadan, koruyabilir. Eskiden olduğu gibi, iktidarı paylaşamıyan iki rakip güç arasında, birbirini bıçaklamaya lüzum kalmaksızın denge kurmaya yarıyabilir. Ama, iktidarı devirmek, ya da sınırlamak, zorbalığa son vermek gerekti mi, hiç bir işe yaramaz. Yöneticiler arasındaki kavgaları barış yoluyla yatıştırma

işinde eşsiz bir araç olan bu hakkın yönetilenlere ne yararı olabilir ?

Oy hakkının tarihi buna tanıklık etmiyor mu ? Burjuva sınıfı, oy hakkının halk elinde, ayrıcalıklarına karşı dönebileceğinden korktuğu sürece, ölesiye savaşmıştır bu hakla. Ama, bu hakkın korkulacak bir yanı olmadığı, tam tersine, bu hakka dayanıp bir ulusu sopayla güdebileceğini anladığı gün (1848'de), hemencecik kabul edivermişti onu. Şimdilerde burjuva sınıfı halk oyunun savunucusu olup çıktı. Çünkü, onun bir silâh, baskısını sürdürmede eşsiz ama, kendi ayrıcalıklarına karşı güçsüz bir silâh olduğunu anlıyor.

o

Basın özgürlüğü için de öyle. Burjuva sınıfının gözünde basın özgürlüğünden yana en inandırıcı kanıt neydi ? Bu özgürlüğün güçsüzlüğü! Evet ya, güçsüzlüğü: M. de Girardin bu konu üstüne bir kitap yazdı. Adı Basının Özgürlüğü. «Eskiden, diyor, büyücüleri ateşe atarlardı. Her şeye güçleri yeter sanırlardı çünkü, ahmakçasına. Şimdiyse, aynı ahmaklığı basın konusunda yapıyorlar. Onun da her şeye gücü yeter sanıyorlar çünkü. Oysa hiç de öyle değil. Basın da, Ortaçağ büyücüleri kadar güçsüzdür. Onun için, basını sıkıştırmaya değmez artık.» İşte, böyle düşünüoyrdu M. de Girardin. Bugün, burjuvalar kendi aralarında basın özgürlüğü üzerinde tartıştıkları zaman ne biçim kanıtlar ileri sürüyorlar dersiniz ? Diyorlar ki : «İngiltere, İsviçre ve Birleşik Amerika'ya bir bakın. Basın özgürdür oralarda ama, yine de kapitalist sömürme düzeni öbür ülkelerden çok daha iyi yerleşmiş, para etkisi başka yerledekinden daha güçlü, daha güvenli. Bırakın, diyorlar, tehlikeli öğretiler varsın boy versin. Zor kullanmadan gazetecilerin çanına ot tıkamak için bütün araçlar elimizin altında değil mi ? Hem sonra, günün birinde, bir kaynaşma anında devrimci basın tehlikeli olmaya yüz tuttu mu, eh işte o gün, sudan bir bahaneyle, bir çırpıda, yok edebilirsiniz onu rahat rahat.»

Toplanma özgürlüğü için de aynı yargı. «Alabildiğine toplanma özgürlüğü verelim, diyor burjuva sınıfı. Ayrıcalıklarımıza hiç bir zararı dokunmaz bunun. Biz asıl neden korkmalıyız biliyor musunuz ? Gizli derneklerden. Bunları

işlemez hale getirmenin en iyi yolu açık toplantılardır. Ama, aşırı bir kaynaşma anında, açık toplantılar tehlikeli olmaya yüz tuttular mı, onları yok etmek bizim için işten bile değil; hükümet gücü bizim elimizde çünkü.»

«Ev bark dokunmazlığı mı? Hadi canım siz de! Yasalara yazın, avaz avaz bağırın kimsenin evine barkına girilmez diye» diyor burjuva sınfının hin oğlu hinleri. «Polis memurlarının evceğizimize girip bizi şaşkına çevirmelerini istemeyiz. Ama, şüphelileri gözetlemek için karanlık odalar kuralım, yurdu curnalcılarla dolduralım, tehlikeli adamların listesini yapalım ve onları yakından gözetliyelim. Ama, günün birinde bunun yürümediğini gördün mü atarsın tekmeyi dokunmazlığa, kimsenin gözünün yaşına bakmaz yakalarsın adamları yataklarında, sorgulara çeker, aramadık yerini bırakmazsın. Ama, çekinme filân yok ha! Sesini yükselten, bağırıp çağıran oldu mu, yaka paça atarsın kodese, öbürlerine de: «Ne yaparsınız, baylar! Başa gelen çekilir» dersin. Alkışlarlar seni o zaman.»

«Mektuplaşma gizliliği mi? Mektuplar dokunulmaz deyip duracaksın uluorta, yazılar yazacak, bağırıp çağıracaksın. Küçücük bir kasabanın posta memuru merak edip bir mektubu açmıya görsün, işine son vereceksin o saat, sonra iri iri puntolarla «Canavar, kaatil!» diye yazacaksın. Mektuplarda birbirimize açtığımız önemsiz sırların duyulmamasına dikkat edeceksin. Ama, ayrıcalıklarımıza karşı hazırlanan bir kumpasın şöyle bir yeli essin yeter, o zaman bırakacaksın utanmayı sıkılmayı, ver yansın edip açacaksın bütün mektupları. Gerekirse, bin kişiyi koşacaksın bu işe. Eğer, biri çıkar da kafa tutarsa, apaçık cevap verecek ve son günlerde bir İngiliz bakanının palamentoda alkışlar arasında söylediği gibi: «Evet, baylar, mektupları açıyoruz, üzüle-üzüle, tiksine tiksine açıyoruz. Ama ne yapalım ki vatan (yani soylular ve burjuvalar sınıfı) tehlikede!» diyeceksin.

o

İşte bu sözde siyasal özgürlükler bu dediklerine varıyor eninde sonunda.

Basın ve toplanma özgürlüğüne, evbark dokunmazlığına ve bütün öbür özgürlüklere ne zaman saygı gösteriliyor?

Halk bu hakları ayrıcaklı sınıflara karşı kullanmadıkça. Ama, ayrıcalıklıları ortadan kaldırmak için bunlardan faydalandı mı, bütün bu sözde özgürlükler kaldırılıp atılıyor.

Bu da tabiî bir şeydir. İnsan, ancak büyük kavgalar sonunda elde ettiği haklara sahiptir. Silâh elde, her an korunmaya hazır olduğu haklara sahiptir ancak. Odessa'da olduğu gibi, bugün erkekleri kadınları sokak ortalarında kamçılamıyorlarsa şundan ötürü kamçılamıyorlar: Bir hükümet kalkıştı mı böyle bir şey yapmaya, param parça ediverir halk o kırbaçlıyanları. Hiç bir aristokrat uşaklarını öne sürüp sağa sola sopa sallatarak yol açtıramıyor artık sokaklarda kendine. Neden açtıramıyor? Çünkü halk, böyle bir şeye kalkışan uşakları gebertiverir oracıkta. Sokakta, şurda burda işçiyle patron arasında eni konu eşitlik var. Neden var? İşçinin hakları yasalarda yer aldığından mı? Hayır. Daha önceki devrimler işçide hakaretleri sineye çekemiyecek kadar güçlü bir onur bilinci uyandırdı da ondan.

o

Şurası su götürmez: Bugünün efendi-köle ikiliği içindeki toplumunda gerçek özgürlük diye bir şey yoktur, sömürücüler'le köleler, yöneticilerle yönetenler olduğu sürece de olamaz. Ama, haksızlıklar giderilinceye kadar, Almanya'da olduğu gibi basının susturulmasını, Rusya'da olduğu gibi toplanma özgürülğünün kaldırılmasını, Türkiye'de olduğu gibi kişi dokunmazlığının hiçe sayılmasını istemiyoruz. Kapitalist düzende birer köle olan bizler, keyfimizin dilediğini yazıp yaymak, canımızın istediği gibi toplanıp örgenleşmek, paranın boyunduruğunu sarsmak istiyoruz.

Ama, bu hakları yalnız ve yalnız kendimizi, isteklerimizi kabul ettirebilecek bir güç haline gelmekle saydırabiliriz.

Gönlümüzün dilediğini söyleyip yazmak özgürlüğünü mü istiyoruz? Bir araya gelip örgenleşmek mi istiyoruz? Söz ve toplanma haklarımızı kısmaya kalkışanlara dişlerimizi gösterebilecek kadar düzenli bir güç olalım. Güçlü olalım. O zaman şüphemiz olmasın: Kimse kalkıp ne konuşma, yazma ve yayınlama hakkımıza el uzatmayı göze alabilir, ne de toplanma hakkımıza...

Özgürlükler verilmez, alınır. **Çev.: V. Günyol**

bir yanıt

Melih Cevdet Anday

Geçen yıl, çeşitli konularda, çıkalı çok olmuş bir takım yazılarımı bir araya getiren **Doğu - Batı** adlı bir kitabım yayımlanmıştı; demek aşağı yukarı bir yıl sonra, **Yön** dergisinde o kitabın uzunca bir eleştirisini görünce, Doğu - Bati unutulmamış diye kıvanacak oluyordum, ama daha ilk satırlarda sönüverdi bu kıvancım; Asım Bezirci yazıyor: Doğu - Batı'daki yazıları, daha gazetelerde çıktığı günler okumuş, ama az sonra tümünü unutmuş; son günlerde kitaptan bir daha okumuş onları, sen misin okuyan, bir hafta içinde gene unutmuş, zorla olmaz a bu iş, kalmıyor işte usunda; ama merak etmiş Asım Bezirci, «Melih Cevdet'in yazılarını neden boyuna unutuyorum?» diye bir araştırma yapmağa kalkmış (Benim gibi uscu değildir o, merhameti vardır, iyilik sever) ve Montaigne'i karıştırırken (hem de okurken değil) bulmuş bunun nedenini (adamın yüreği ağzına geliyor); meğer Montaigne kendi yaşadıklarını, duyduklarını, düşündüklerini dile getiriyormuş; ama ben doğru'yu arıyormuşum, bir kişisel gözlemi, yaşantıyı yansıtmaktan çok, olayların, sorunların tartışmasına gidiyormuşum.... «Montaigne'in hayata bağlı gerçekciliği, Anday'da yerini düşünceye bağlı mantıkçılığa bırakıyor. Montaigne ne kadar somut ve öznel ise, Anday da o kadar soyut ve nesnel görünüyor.» diyor Asım Bezirci; böylece de okuyup okuyup unutmasının nedenini ortaya koyuyor.

Şimdi doğrusu, «Unutulmayacak yazılardır onlar, Asım Bezirci beni haksız yermiş.» diyemem, giderek Asım Bezirci'nin böyle unutulacak bir kitap üzerinde durmasını gereksiz bulurum. Neden derseniz, unutulan yazılar, önemsiz yazılardır; önemsiz yazıların neden unutulduğunu açıklamağa kalkmak ise tümden boşuna bir çabadır. Ama doğrusu, benim yazılarımın boşluğunu bakalım Bezirci ne yoldan tanıtlıyor diye meraka kapılmaktan da kendimi alamadım. «Ya-

zılarının değersizliğini biliyorsan, bunun tanıtlamasına ihtiyacın olmamalı.» diyemezsiniz; ben yeryüzünün yuvarlak olduğunu da bilirim, ama bunun tanıtlamasını öğrenmekten kendimi alamam ve biri karşıma çıkıp da yeryüzünün yuvarlaklığını tanıtlıyorum diye yalan yanlış sözler söylerse, ona karşı gelirim, «Senin tanıtlamana inanmadım.» derim. Böyle söylemem yeryüzünün yuvarlaklığına inanmadığım anlamına gelmez. Ama ben böyle davranınca da, bir takım kişiler beni «usculuk» la suçluyorlar, «Madem yeryüzünün yuvarlaklığına inanıyorsun, artık bunun tanıtlaması ile uğraşma, yeni belgeler, kanıtlar arama.» demeğe getiriyorlar. Şimdi Asım Bezirci'nin getirdiği kanıtları da anlamağa kalkınca belki gene öyle olacak...

Okudum, kafa yordum, ne yalan söyliyeyim, inandırmadı beni onun dedikleri, daha doğrusu ne demek istediğini bir türlü anlıyamadım. Bu bakımdan onun yazısını yanıtlamağa kalkmak benim için gereksizdi. Ama o yazıda, bugün pek yaygın olduğunu sandığım bir takım düşünce ve yargılama biçimleri ile karşılaştım ki, bunların niteliğini çoktandır konuşmak istediğim için elime geçen bu fırsattan yararlanayım dedim

Önce şunu sormak isterim Asım Bezirci'ye : Yukarıya aldığım o sözler, «Kendi yaşadıklarını anlatanların yazıları unutulmaz, doğruyu arayanların yazıları unutulur.» yargısına varmaz mı ? Ben, «bir kişisel gözlemi, yaşantıyı yansıtmaktan çok, olayların, sorunların tartışmasına gidiyormuşum»... İyi ama olayların, sorunların tartışması gözlemsiz yapılabilir mi ? Olaylar, sorunlar tartışılırken, yaşantılar (ne demekse o lâf) yansımasın olur mu ? Sonra, kişisel gözlemler ve yaşantılar daha değerlidir, yazara daha uzun ömürlü yazılar esinler, oysa olaylar ve sorunlar daha az değerlidir, yazara ancak kısa ömürlü yazılar esinler diye düşünmek doğru mudur ? Olaylarla sorunların ne günâhı var? Sözgelişi, geçmişteki olayları inceleyen tarihciler, kişisel gözlemlerini, yaşantılarını araya katmazlar, böyledir diye o biçim tarihler unutulur mu, unutulmalı mı ? Asım Bezirci, yazılarımın «soyut ve nesnel» oldukları için unutulduklarını söylemiye getiriyor, benim Montaigne gibi «somut ve

öznel» olmadığımı söylüyor ya, işte asıl bu yüzden benim unutulmamam, Montaigne'in unutulması gerekirdi. Sözgelişi, matematik soyut bir bilimdir, ama usumuzun en unutmadığı bilgileri o bilim vermiştir. Sonra bütün bilimler de «nesnel» dirler, ne biliyorsak onların yüzünden biliyoruz.

Bundan başka, «Montaigne'in hayata bağlı gerçekciliği» sözü de bana açık-seçik gelmedi. Hayata bağlı olmıyan bir gerçekçicilik de mi var? Montaigne bir gerçekci mi? Nasıl bir gerçekci? Bunları sorunca «uscu» oluyorsunuz, bir yazıda ne demek istendiğini şöyle böyle anladınızsa onunla yetineceksiniz, kurcalamıyacaksınız artık.

En önemlisi, Asım Bezirci'nin Montaigne'i niçin örnek getirdiğini, beni niçin onunla karşılaştırdığını bir türlü anlıyamadım. Montaigne yeryüzünün sayılı büyük yazarlarından biridir; yoksa Asım Bezirci'nin niyeti, böyle ünlü ve büyük yazarların adları ile adımı yan yana getirerek beni övmek olmasın diye de düşündüm. Ama şunu söyliyeyim ki, ne denli büyük olursa olsun, ben Montaigne gibi bir yazar olmak istemem. Onu okudukça umutsuzluğa kapılır kişi, insanoğluna güveni, sevgisi azalır, bencilleşir, toplumdan soğur, kendi başının çaresini aramağa başlar... Bana yazısının bir yerinde «Sosyalist bir kavrayış ve yorumlayışa ulaşamıyor.» diyen Asım Bezirci bunları bilir elbet. Gençlere, sosyalizmin ilkelerine ve amaçlarına uymayan bir yazar da demek büyük olabilirmiş düşüncesini aşılamaktan korkmuyor mu? Korkmuyorsa «Sosyalist kavrayış ve yorumlayış»ı niçin bir ölçü olarak almış?

Karşılaştırarak inceleme yöntemini bütün yazı boyunca sürdürmüş Asım Bezirci; benim o kitabımdaki yazıların kısalığını söyledikten sonra, «Alain'in propos'ları da böyle kısadır.» diyor. Ama onlar yoğunmuş, benim yazılarım sığmış, onunkiler derinmiş, benimkiler yüzeyde kalıyormuş. Montaigne, Alain derken... Sartre'a kadar gelip dayanmış Asım Bezirci; benim «Sanatta gafil avlanmak» adlı yazımla Sartre'ın aynı konudaki yazılarını karşılaştırmalarını istiyor okurlarından. Doğrusu gözlerime inanamadım bunları okuyunca... Bir yazar, başka bir yazara vurarak ölçülür mü hiç? Niçin benim yazdıklarımla yetinmiyor Be-

zirci, onların eksikliklerini, kısırlıklarını kendi içlerinde bulup eleştirecek yerde niçin bir takım batılı yazarların yazılarını araya sokuyor? Sonra tarihi, kişilerle koşulların ilişkisini neden hesaba katmıyor? «Zaman» ve «yer» bir yana bırakılarak yapılacak karşılaştırmaların eytişimsel maddeciliğe aykırı olduğunu düşünmüyor mu?

Ben bir takım sorular soruyormuşum da cevaplarını vermiyormuşum... «Doğulular geri kalmışlar, batılılar ileri gitmişler. Ne yapmalı?» gibi. Anlaşılan Bezirci, yazarı öğretmen olarak görmek istiyor; sorular atacak ortaya, verecek cevaplarını, böyle böyle karşılığı bulunmamış, bilinmiyen bir tek soru bırakmıyacak ortalıkta, okuyanlar da öğrenecekler, bir gün öyle bir soru ile karşılaşırlarsa şıp diye yapıştıracaklar cevabını... Böyle olsun istiyor Bezirci, bunu yapamadığım için kınıyor beni.

Ancak anlıyamadığım bir yer var; ben o sorunun karşılığını verseydim, bu karşılığın doğru olup olmadığını Bezirci anlıyabilecek miydi? Güçtür doğrusu. Bırakın bütün doğuyu, bugün Türkiyemiz için sorulacak «Ne yapmalı?» sorusunun cevabı verilse, verilebilse kurtulmuşuzdur. Bütün tartışmalar, çatışmalar, kümeleşmeler bunun üzerinde oluyor. Hiç mi yok o sorunun karşılığı? Olmaz olur mu, hem de çok var, ben de biliyorum bir kaçını, ama söylemem. Çünkü söylesem bir işe yaramaz... Onlardan herkes bir ikisini biliyor, söylüyor. Yaradan korusun Asım Bezirci de biliyor. Ama onun tutumu büsbütün başka, bakalım Melih Cevdet biliyor mu diye beni sınava çekiyor... Çok kişi var böyle düşünen, kendileri bulmuşlar gerçek olanı, doğru olanı, artık düşünmiye ihtiyaçları kalmamış, kim buldu kim bulmadı diye bakıyorlar çevrelerine; hele kendi bildiklerini birinin yazısında gördüler mi, «Ne güzel yazmış!» diye alkışlıyorlar, «Yaman bir düşünür bu yazar.» diyorlar. Oysa alkışladıkları, yaman buldukları gerçekte kendileridir. Bir gün bir tanıdığımın cenazesinden dönüyordum, cenazede bulunanlardan biri yanıma geldi, «İmamı dinlediniz mi?» diye sordu, sonra da, «Ben böyle bilgili imam hiç görmedim, bu kadar güzel sözler hiç dinlemedim.» diye ekledi. Meğer ne demiş imam biliyor musunuz? «Bu dünya fâni-

dir.» demiş, «Ölümsüz olan öteki dünyadır.» demiş... Bunlar işitilmedik sözler değildi, ama imamın dediklerini anlatan, derin bir adam olduğuna inandırmak istemiş, bunun için de kendisini öveceğine, imamı övmek yolunu tutmuştu.

Diyeceğim, sorular sorup da cevaplarını vermediğimi söylerken Asım Bezirci'nin yaptığı bir eleştiri değil, beni sınava çekmek. Yoksa kolay mıdır «Cevabını vermiyor.» demek? Yok, o sorunun karşılığını Asım Bezirci bilmiyor da benden bekliyorsa nasıl olup da şu sözleri söyliyebiliyor: Ben halkçılığı, devrimciliği tutuyor, batılılaşmayı savunuyormuşum, ama bu savunuş bir düşüncel dizge (system idéologique) halinde görünmüyormuş; belirli bir öğreti (doctrine), felsefe ve yöntemle beslenmiyormuş, «sosyalist bir kavrayış ve yorumlayışa ulaşmıyor» muş...

Ulaşsaydı Asım Bezirci belki bunu sezemezdi. Neden derseniz, sadece o yazısında bile sosyalist dünya görüşünün ilkelerine aykırı bir çok yer vardı: Yukarda da söylediğim gibi, karşılaştırmalarda tarihi hiçe sayması, «zaman» ve «yer» öğelerini göz önüne almaması, «somut, soyut, öznel, nesnel» kavramları arasında bir değer sıralaması yaparak bilim dışı davranışlara gitmesi, olaylara bakmayı küçümsemesi, «doğru» yu aramağı önemsiz sayması gibi...

Ayrıca «sosyalist bir kavrayış ve yorumlayış»ı biz çoğun sosyalizm öğretisinin tekrarlanması sanıyor ve onu ancak sosyalizm terimlerinin geçmesinden ayırdedebiliyoruz. Kolay değildir. Sosyalist dünya görüşünün yeni bir alanda uygulanışını görsek, görebilsek, kaçımız bunun sosyalizm olduğunu anlıyabilirdik, meraka değer bir konudur.

Dahası var, «sosyalist kavrayış ve yorumlayış» denilen şey, bir kitaptan okunup öğrenilecek donmuş bir ölçü değil, her yerde, her olayda yeni görünüşler kazanan yaratıcı bir dünya görüşüdür. Yeni Türkiye'nin bu açıdan çözümlemesi de işte o türlü yaratıcılık istiyen yep yeni bir konu. Ama Asım Bezirci çözümlemiş o konuyu, «Ne yapmalı?» sorusunun cevabını biliyor, ama söylemiyor bize.

Ben kimseye bir şey öğretebileceğimi sanmıyorum. Bilsem de öğretemem. Çünkü okur, öğretmenden pek hoşlanmaz, kendisine buyurur gibi öğretildiğini sezdi mi kuşkula-

nır. Gerçekleri, doğruları kendi bulmak ister o. En iyisi de budur, unu, yağı, şekeri vermeli, bırakmalı helvayı kendisi yapsın.

En önemlisi, bziim de herkes gibi, hani öğretmeni olmak istediğimiz o halk gibi, öğrenme durumunda bulunuşumuzdur. Ben onun için çalışıyorum. Bildiğimi sandıklarımı en küçük parçasına ininciye değin kurcalıyorum, onun için pek ilkel konular, Asım Bezirci için enti püften sorunlar üzerinde duruyorum. Ne yapayım, ağır öğreniyorum, usumu kendi malım yapmağa çalışıyorum. Böyle yaptığım için beni «usculuk» la suçluyorlar, duyguları hiçe saydığımı söylüyorlar... Duygu dedikleri de ne? Elalemde merhamet uyandırmak.

Birbirimize benziyelim diye çırpınan insanların bunca bol olduğu başka bir toplum daha göstermek sanırım güç olacaktır. Ford fabrikasına benzetmek istiyorlar burayı. İnsanlık ve yurt üzerine iki sayfalık bir söylev ezberlemişler, hepimiz o söylevi söyliyelim istiyorlar.

o

BİZE GÖNDERİLEN ESERLER

o **Tütünler Islak (Şiirler):** Turgut Uyar, Dost Yayınları: 32. Ankara 1962, Rüzgârlı sokak, Ove Han, d/4. Ankara, F. 3 lira.

o **MASALLAR — Altın Top.** İlhan Dumanoğlu, Dost yayınları Masallar Serisi: 7, Ankara 1962, F. 1 lira.

o **Günlerin götürdüğü getirdiği — (Eleştri):** Hüseyin Cöntürk — Asım Bezirci (1 eleştirmeci, 4 hikâyeci) Ataç Yayınları, İstanbul 1962, F. 4 lira.

türkiye işçi partisi ve amacı

M. Ali Aybar

SORU: Türkiye İşçi Partisi bir doktrin partisi. Böyle bir partiyi gerekli kılan nedenler hangileridir?

CEVAP: Türkiye geri kalmış bir toplumdur; yani üretici kuvvetleri çağdaş seviyede gelişmemiştir. Ulusal gelirimizin yarısını, en ilkel araçlarla yapılan tarım işlerinden sağlarız. Toplumumuzun ekonomik temeli, Ortaçağ artığı ilişkiler üzerine aşılanmış, gelişmemiş bir kapitalizmdir: Toplumun can damarları, büyük toprak sahipleri ile yabancılara aracılık eden bir ticaret burjuvazisinin elindedir. Sanayi burjuvazisi bağımsız bir kişilik ve üstünlük kazanmamıştır. Ekonomimizin kimi dalları oransızca gelişmiş, kimi dalları hiç gelişmemiştir. Genel manzara: Bağımlı, ufku kapalı, dengesiz geri kalmış bir ekonomi. Bu bir.

İkincisi: Hâkim sınıflarla emekçi halk yığınları arasındaki uçurum gittikçe derinleşmektedir. En çok kazananla en az kazanan arasında 22 bin kat fark olduğu açıklanmıştır. Bu da ortalama bir hesap. Gerçek bundan çok daha korkunçtur. Ulusal gelirin % 38.5 i, nufusun % 2 sini teşkil eden mutlu bir azınlığın cebine giriyor. Zenginlikle yoksulluk, açlık kutuplaşıyor. Açık ve gizli işsizlik bir sosyal âfet haline gelmiştir. Ve bu çelişmelerden hız alan Türk işçi sınıfı, güçlü ve kurtarıcı varlığının bilincine ulaşmış, politik bir kuvvet olmuştur.

Üçüncüsü: İnsanlık yeni bir çağa girmiştir. İlim ve tekniğin baş döndürücü bir hızla ilerlemesine paralel olarak, sömürge halkları, kırk yıl önceki Kurtuluş Savaşı Türkiyesinin izinde, emperyalizme, kapitalizme karşı amansız bir savaşa girmişlerdir. Birer birer politik bağımsızlığa kavuşan bu geri kalmış ülkeler, ekonomik bağımsızlığa da kavuşmak için, sosyalizm yolunu tutmakta, her halde kapitalist olmıyan metodlar kullanmaktadırlar.

Dördüncüsü : Atom ve hidrojen bombalarının insanlığı toptan yok edici tehdidi karşısında, Barışı kurmak ve korumak kudsal bir vazife olmuştur. Hele geri kalmış milletler bu işe dört elle sarılmışlardır. Dünyada yaşıyan insanların yarısı açken, silâhlanmaya milyarlar harcanmasına göz yumulamıyacağı açık bir gerçektir. Ve geri kalmış milletlerin sesi, Bandung konferansından buyana gittikçe daha kuvvetle duyulmaktadır.

İşte Yurt ve Dünya gerçekleri. Türkiyemizi ileri bir toplum haline getirmek gerektir. Emekçi halk yığınlarının bir numaralı vatandaş durumuna yükselmesi, insanca yaşama şartlarına kavuşması gerektir. Türkiyenin ileri bir toplum haline gelebilmesi, her şeyden önce hızla sanayileşmesine bağlıdır. Emekçi halk yığınlarının bir numaralı vatandaş olması, insanca yaşama şartlarına kavuşması demokrasinin gerçekten kurulmasını zorunlu kılar.

Şimdi sorarım size : Toprak ağalarının büyük sermayecilerin yararına işleyen, serbest teşebbüsçü ve üstelik bağımlı bir ekonomi sistemi ile Türkiye hiç sanayileşebilir mi? Yüz elli yıldır biz hep bu sistem içinde ilerlemeye, kalkınmaya cabalamadık mı ? Yirminci yüzyılın ikinci yarısında, geri kalmış bir toplumun kapitalist metodlarla, serbest teşebbüs yoluyla kalkındığı, ilerlediği hiç görülmüş müdür ? Buna imkân var mıdır ? Gene sorarım size : Emekçi halk yığınlarının inanlı ve şevkli çabası olmadan sanayileşmemiz, ilerlememiz hiç düşünülebilir mi ? Emekci halk yığınları, emek gücünü temsil eden müstakil bir politik kuvvet olarak örgütlenmedikçe, demokrasi gerçekten kurulabilir, emekci yığınlar insanca yaşama şartlarına gerçekten kavuşabilir mi ? Emekçi halk yığınları sömürülen bir mal durumunda kaldıkça, hümanizmacı bir kültüre, bir medeniyete hiç sahip olabilir miyiz ? Sorarım size : Ulusal gelirimizin önemli bir kısmını savunma masraflarına ayırmak zorunda kaldığımız müddetçe, emekçi halk yığınlarını insanca yaşama şartlarına kavuşturacak herhangi bir ekonomik ilerleme, hiç sağanabilir mi ?

Bu soruların cevabı bizi bir doktrin partisine götürür. Türkiye İşçi Partisi Atatürkçülükten hareket eden ve ilha-

mını günümüzün gerçeklerinden aldığı için, Atatürkçülüğü de kalıplaşmaktan kurtaran, yüzde yüz yerli bir doktrin partisidir. Emekten yana, emekçilerin eliyle yürütülen, plânlı bir devletçilik sistemini savunuyoruz. Ulusal ekonomide kilit taşı vazifesi gören büyük fabrikalar, madenler, ulaştırma işleri, bankalar, ithalât ihracat ve toptan dağıtım işleri gibi büyük üretim ve mübadele araçları devletleştirilecektir. Büyük topraklar, sahiplerine yetecek kadarı bırakılarak, köylüye dağıtılacaktır; ve tarımda, köylünün seçmekte serbest olacağı, özel işletmecilik, kooperatifçilik ve devlet işletmeciliğinden kurulu bir karma sistem uygulanacak; fakat herhalde üretimde verimi arttıracak araçlar ve teknik yardım, her köylüye devlet eliyle sağlanacaktır. Köylüsü ve kentlisi ile emekçi halk yığınlarının konut, eğitim, kültür, sağlık ve emeklilik işleri, devlet plânında ilk önce ele alınacak işler arasındadır. Ulusal gelir herkesin emeğine göre dağıtılacak; insanın insanı sömürmesi sistemine son verilecektir. Ulusal ekonominin aslâ ağırlık noktasını teşkil edemiyecek olan özel sektör, plân içinde yararlı bir kesim haline getirilecektir. Ve bütün bu işleri Türkiye İşçi Partisi halkın oyu ile iktidara gelip başaracağı ve halkın oyunu kaybedince iktidardan çekileceği için emekçi halk yığınlarının şimdiden eğitilmesi, hakları, hürriyetleri konusunda, yani ulusun gerçek menfaatleri konusunda uyarılıp aydınlatılması birinci derecede önem taşır. Bu da bir doktrin partisini zorunlu kılan başka bir faktördür.

Gerçekten de haklarına hürriyetlerine sahip çıkmış emekçi halk yığınlarının hükûmet şekli olan demokrasi, halkı eğitip uyaran haklarına hürriyetlerine kavuşturan bir doktrin partisi var olmadıkça, özsüz bir şekilden ibaret kalır. Halkı oyalayıp aldatan ve böylece daha kolay sömürülmesini sağlayan dengesiz bir rejim olur bu demokrasi.

T. İ. P. üstelik varlığını Anayasamızın zorunlu kıldığı bir partidir. Temel Haklar Bölümü Anayasanın, ancak bizim partimiz gibi bir doktrin partisinin eliyle gerçekleşebilir.

Kurtuluş yolu : T. İ. P. nin işaret ettiği yoldur. Türkiye onun işaret ettiği yoldan ilerici bir toplum haline gelecek;

kendini bulma çabası içindeki demokrasimiz, gerçek kimliğine onun uyarıcı, dengeleyici varlığı ile kavuşacaktır.

SORU : **«Türkiye İşçi Partisi öncülüğü işçi sınıfına veriyor. Bizim gibi geri kalmış bir toplumda işçi sınıfının öncülüğünden söz açmak gerçeklere aykırı düşmez mi? Bizde toplumcu bir partinin aydınların öncülüğünü savunması daha doğru değil midir?**

CEVAP : «Sorudan öyle anlıyorum ki genel olarak işçi sınıfının öncülüğüne itiraz edilmiyor. Yalnız geri kalmış toplumlarda bu görevin işçi sınıfına verilemiyeceği ileri sürülüyor. Bir kere geri kalmış toplumların gelişme dereceleri aynı değildir. Bu gelişme derecesine göre işçi sınıfı, kiminde daha çok kiminde daha az önemli bir yer tutar. En ilkel şartlar içinde yaşıyan kimi Afrika ve Okyanusya toplumlarında da işçi sınıfı yoktur. Ama millî kurtuluş hareketlerinin başladığı toplumlarda, mutlâkâ bir işçi sınıfı vardır — tabiî tarım işçilerini de işçi sınıfından sayıyoruz — ve öncülük ona düşmektedir. Herhalde işçi sınıfının öncülük etmediği Millî Kurtuluş Hareketlerinin ergeç soysuzlaştığı ve tekrar emperyalizmin ve kapitalizmin ağına düştüğü bir gerçektir. Sonra işçi sınıfına öncülük tanımak veya tanımamak kimsenin elinde değildir. Tarihsel gelişmeye öncülük edecek kıvama gelen sınıf, kimseden izin almadan öncülüğünü yapar. Nasıl ki, 27 Mayıstan bu yana işçi sınıfımız, öncülüğü fiilen ele almıştır : Yığın hareketlerini o yapıyor : Mitingler grevler, gösteri yürüyüşleri. En ilerici şiarları o ortaya koyuyor. En ileri parti onun kurduğu parti... Türk işçi sınıfının eski bir tarihi var; mücadelesi de eski : Bizde bilinen ilk grev 1827'de yapılmıştır. İşçi sınıfımızı küçümsemiyelim; ona güvenelim. Toplumcu aydınlar olarak onun tarihsel öncülüğünde toplanalım. Onun dışında köksüz kaldığımızı, boşa dönen bir vida olduğumuzu anlıyalım. Nazarî bilgimizi, onun hayattan gelen bilgisiyle yoğurmadıkça, yaratıcılığa ulaşamıyacağımızı bilelim. Ve gerici kuvvetlerin saldırganlığı arttırdıkları şu günlerde Türk işçi sınıfının öncülüğü üzerindeki gereksiz tartışmaları bir yana bırakarak, saflarımızı pekleştirelim.»

SORU : **«Ankaradaki konuşmanızda ilerici kuvvetlerin**

tek bir cephe halinde birleşmesi gerektiğini ileri sürmüştünüz. Bu birleşme hangi şiarlar etrafında olabilir ?»

CEVAP : «Atatürk ilkelerini, çağımız insan hak ve hürriyetlerini, emekten yana olmayı, barışçılığı, bir platform olarak kabul edebiliriz. Bu cepheye ilericilik adına sadece lâikliği veya kara çarşafla mücadeleyi savunandan, toplumculara kadar herkes girmelidir. Bir çok ilerici dernek ve yayınlar var; Türkiye İşçi Partisi var; bunlar arasında bağlantılar kurmak mümkündür ve zarurîdir. Bu işbirliği ilk olarak Anayasaya aykırı kanunlar konusunda gerçekleştirilebilir ve gerçekleştirilmelidir.

SORU : **«Turhan Feyzioğlu'nun Çankaya ilçe kongresinde aşırı sağ ve sol hakkındaki sözlerine ne dersiniz ?»**

CEVAP : Sayın Feyzioğlu Türk burjuvazisinin seçkin bir temsilcisidir. Kendini bilgili ve muvazeneli bir kimse olarak tanıyoruz. Yeni Anayasamıza emeği geçmiştir. Anyasada yer alan temel hak ve hürriyetlerin şümulünü gayet iyi bilecek durumdadır. Bundan dolayı kendisine atfedilen yukarıki sözleri gerçekten sarfetmişse, bunu kötü bir tesadüf saymak yerinde olur.

Herhalde Türkiye İşçi Partisi bu gibi imâlarla ürkütülüp sindirilebilecek bir teşekkül değildir. T. İ. P, Anayasanın teminatı altında, her işini herkesin gözü önünde yürüten ne istediğini açıkça söyleyen, gizli kapaklı hiç bir yanı olmayan yüzde yüz yerli bir doktrin partisidir. Emeğe, halka Türkiyeye, insanlığa, barışa inanmış kimselerin korkusuzluğu ve sabrı ile yolumuzda yürüyeceğiz. Ve yalanı, ikiyüzlülüğü, sömürücülüğü, çıkarçılığı mutlâka yeneceğiz.»

SORU : **«Çalışma Bakanı Bülent Ecevit, yabancı sermayenin Türk işçisini sömürdüğü hakkındaki bir demeçinize temasla bunun doğru olmadığını, Türk işçisinin sömürülmediğini ileri sürmüştür. Ne dersiniz ?**

CEVAP : «Sayın Bakan'a sormak gerek : Türk işçisi sömürülmüyorsa sermayenin kâr'ı nereden çıkıyor ? En az kazanan vatandaşla en çok kazanan arasındaki, şu 22 bin kat fark nereden geliyor ? Emeğin hakkını alamamış olmsından değil mi ?

Ciddi olalım : Kapitalizm, işçinin sömürülmesi temeli üzerine kurulmuş bir sistemdir. Sermaye, işçilerin karşılığı ödenmemiş emeklerinden meydana gelir. Kâr, karşılığı ödenmemiş emek gücündendir. Morrison şirketi burada sağladığı kâr'ı kendi memleketinde sağlayabilmiş olsaydı bunca külfete katlanıp buraya hiç gelir miydi ? Aradaki kâr farkı, Türk işçisinin Amerikan işçisinden daha çok sömürüldüğünün kesin delilidir.»

(Vatan, 24.9.1962)

o

Peni Ufuklar'ın

ÇAN YAYINLARI'nda

çıkıyor

Ch. Maurras, A. Sorel, B. Mussolini, A. Hitler, Lenin, Stalin, Mao Tse-Tung, L. Trotsky, R. Aron, D. Parodi, Alain, W. Lippmann, İ. Mikardo, J. Burnham, Reinhold Niebuhr, D. de Rougement.

ÇAĞDAŞ POLİTİKA SORULARI

Çevirenler

S. Eyuboğlu — Vedat Günyol

YENU : 66

niçin mavi yolculuk ?

Azra Erhat

— Troya'dan yana mısınız ? Yunanlılardan yana mı ? On beş kişi hep bir ağızdan :

— Troya'dan yanayız ! diye bağırdılar.

— Akhilleus'tan yana mı, Hektor'dan yana mı ?

— Hektor, Hektor, Hektor... diye parmaklar kalkıyor, Uçarı'nın güvertesi kahkahalarla çınlıyordu.

Behramkale'nin, eski Assos şehrinin, bugün Sivrice adını taşıyan limanında demir atmıştık. Ağustos'un on beşiydi, ayın bir gümüş şeridi gibi uzanan ışını İlkçağ limanının sular altında kalmış beyaz mendireğine paralel bir çizgi çiziyordu. Kıyıda kayalara, çalılıklara karışmış birkaç evin kapkara pencereleri kör gözler gibi bakıyordu bize. Behram Edremit Körfezinde Midilli adasına en yakın köyümüzdür. Limandaki evler boştur. Burada görevli iki candarma - sevimli, güler yüzlü iki Mehmetçik - yapayalnız beklerler bu kıyıları. Epey içerde, tepedeki Behramkaleye dik yokuşlu yoldan bir saatte varılır ancak. Candarmalar bekler, ama neyi nasıl beklerler ki bir telefonları bile yoktur olup biteni en yakın köye haber vermek için. Kıyıya çekilmiş kırık dökük iki sandalın dibinde bir manda uyur. Bu akşam gün batısında Uçarı motoruyla biz değil de, bir düşman filosu, bir korsan gemisi girseydi limana, ne yapardı acaba bu iki Mehmetçik ? Düşündükleri yok, onlar da güvertemizin bir köşesine ilişmiş, dinliyorlar konuştuklarımızı, nerdeyse onlar da parmak kaldıracak Troya, ya da Hektor için.

Uçarı'nın güvertesini at nalı gibi çeviren sıralarda mavi yolcular oturmuş dinliyorlar. İlyada okunuyor. Ay ışığına bir de elektrik feneri katarak dolaştırıyorum okunan mısraların üstünde. Melih okuyor, bir gün önce yamacına çıktığımız Kazdağının İlyada'da anlatılan bir efsanesini okuyor. Bugün Kazdağ dediğimiz İda dağı Çanakkale Boğazından

Edremit Körfezine kadar uzanan koca çıkıntının en yüksek dağ silsilesidir. Troya efsanelerinin merkezi olan İda dağı, Troya savaşında tanrıların savaşı seyretmek için seçtikleri yüksek nokta yine Kağdazı ve onun 1700 metreyi aşan Gargaron doruğudur. Tanrılar babası Zeus da Troya'dan, Hektor'dan yanaymış, ne var ki karısı inek gözlü, hırçın, kıskanç ve kavgacı eşi Hera bir kadın kaçırılmasını bahane ederek, koca donanmalar, ordularla Anadoluya saldıran Yunanistandan gelme Akha'lardan yanymış. Burada da kadının fendi erkeği yener. Hera bir düzen kurar, Aphrodite'nin bir memeliği vardır, aşk tanrıçası bunu göğsüne sardı mı, hiçbir erkek dayanamaz çekiciliğine. Hera bu memeliği alır, takar ve altın arabasıyla göklerden inip İda dağının tepesine konar. Zeus oradan Troya savaşını idare etmektedir. Troyalılarla yiğit önderleri Hektor ağır basmakta, saldırgan Akha'ları püskürtmektedirler. Ama Hera'yı gördü mü, Zeus'un içi allak bullak olur, kırk yıllık karısına büyük bir arzu duyar, çağırır onu, der ki :

«. . . . . Ne olur Hera,
yatalım gel, sarmaşdolaş olalım yatakta, doyasıya,
bugünedek ne bir tanrıcaya, ne bir kadına karşı
yüreğime akan aşk böyle altüst etmedi beni...» (1).

Hera bir az naz eder.

«Bulutları devşiren Zeus karşılık verdi, dedi ki :
Tanrılar, insanlar görecek diye korkma,
altın gibi bir sisle örterim dört bir yanımızı,
güneş bile onu geçip göremez bizi,
herşeyi keskin ışınlariyle gören güneş bile.
Böyle dedi, aldı karısını koynuna, sarıldı,
tanrısal toprak yumuşak bir çimen saldı,
taptaze lotos bir halı serdi toprakla aralarına,
safranlardan, sümbüllerden tatlı bir halı,
uzanıverdi ikisi de halının üstüne,
sardı onları güzel bir altın bulut,
buluttan çiğ damlaları akıyordu pırıl pırıl.»

Mavi yolcular bu parçayı bir daha okuttular, koca Homeros sarmıştı onları da. Sütüvene, Hasanboğulduya kadar çıkıp gördüğümüz «çok pınarlı İda» dağına da bayılmış-

tık bir gün önce. Kazdağı taşlar arasında şırıldıyan suları, kayalardan gümbürdiyen çağlıyanları, acayip biçimli dev çamları ve yamaçlarında altın sarısı, bal tatlısı incirleriyle unutulmıyacak güzellikte bir dağdır. Ama bizdeki izlemi sularına, doruklarına, ağaçlarına mı borçluyuz? Hemen söyliyeyim ki hayır. Tabiat güzeldir, yer yer çok güzel olabilir, insan da bu güzellikten hoşlanır, içi açılır, içi yayılır, benliğinin dar çerçevelerinden taşıp da daha engin bir bütüne karışır. Bu eylemde insanı asıl ferahlatan, ölüm duygusunun azalması, belki bir an için yok olmasıdır. Tabiat sevgisinin özü bu olsa gerek, yoksa ekmeğini bin bir çabayla taştan çıkaran insanoğlunun gözünde tabiat ananın bir hoşluğunu düşünemiyorum ben. Netekim en eski çağlardan bu yana tabiatı imgeliyen insanoğlu, onu Ana Tanrıca Kybele gibi iri, doğurgan, çok memeli, şişkin karınlı bir dişi yaratık diye görmüş, ona güzel, hoş ve sevimli olduğundan değil, sadece güclü, kudretli ve her türlü hayata hâkim olduğundan korka korka tapınmıştır. Korku ve zaman zaman ölümlülükten bir de açlıktan kurtulma sevinci değil midir bereket tanrılarına tapınan insanı kendinden geçercesine coşturan? Çağlar döne döne insanlar uygarlığın etkisiyle yumuşayınca, bir karınları doymuşlar sınıfı meydana gelmiş, o tabiatla hiç cenkleşmediği ve aç kalmak ne olduğunu bilmediği için on sekizinci, on dokuzuncu yüzyıllarının Avrupa saraylarında unutuvermiş bu korkuyu. Romantik tabiat sevgisi de o sıralarda doğmuş, gelişmiştir. Tabiat güzeldir, tabiata açılalım, tabiatta gezelim, diyordu bu insanlar. Zamanımızın motorize turizmi işte bu hevesin bir kalıntısıdır. Turizmde gene Avrupalı bir gelenekle açıklanabilen bir eğilim daha vardır: Geçmiş zamanların insanlarını ve yaşayışlarını günümüzedek kalmış eserlerinden tanımak merakı. Tarih anıtlarını açık havadaki yerlerinde olsun, müzelerde olsun görmek elbette ki Batılı kültürün bir temel öğrenim yolu olarak dünyaya yaydığı bir meraktır. Atina Akropolunun tepesinde Parthenon tapınağını incelemekle, Boğazköyde Yazılıkaya'nın karşısında birkaç saat geçirmekle İlkçağ Yunan sanatı, ya da Hititlerin dünya görüşü hakkında birçok kitaplarda edinebileceğimiz bilgiden daha çok, daha

kesin ve daha canlı bilgi ediniriz. Tarih kitapları ne de olsa soyut kalır yüzyılları yenip de günümüze kadar canlılığını yitirmiyen bu kalıntıların bize seslenişi karşısında. Ama bu canlı öğrenim merakına Romantik çağların bize aşıladığı bir istek daha katılır. Çağımızın alışılmış belli yavayış biçimlerinden kendimizi sıyırmak ve bir an için gerçekdışı bir dünyada yaşayarak oyalamak isteği. Hayalle gerçek arasındaki sınırı yıkmak insana tadına doyamadığı bir zevk verir. Acaba bu zevk demin sözünü ettiğim ölümlülüğü yenme hazzı ile bir kapıya çıkmaz mı? Bizden üstün güc olan zamanın toz toprağın altına gömdüğü insan yapısını gün ışığına çıkarmak ve yüzyılları aşarak o insanların yaşantısını yaşamak tabiat kuvvetlerine üstünlüğümüzün bir belirtisidir. Romantikler bu duyguya bir geçmiş zaman özlemi, bir kendinden çıkma, kendini unutma melankolisi katarlardı. Yıkık şatoların karşısında gözyaşı dökerek şiir âlemine dalarlardı. Ne var ki sağlıksız duygularla karışık bu eğilim yüzünden olumlu bir bilim kolunun gelişmesine yol açmışlardır: Arkeoloji. Tarih biliminde devrim yaratan arkeoloji insanlığın geçmişini her gün bir az daha aydınlatma umudunu veren bilimlerin en somutudur. Bu genç bilim İlkçağın İskenderiye ve Bergama'sında doğup, yüzyıllar boyunca hiç aralık vermeden gelişen filolojiye, yani yazı anıtlarını araştırma ve yorumlama bilimine katılınca, tarih bilimi gerçekleri aydınlatma yolunda sağlam adımlarla ilerlemeğe koyuldu.

Bizim Türkiyemizde arkeoloji kaynaklarının ne kadar zengin olduğunu hep biliriz. Topraklarımıza konu olan uygarlıklardan kalma yazı anıtlarını da hangi dilden, hangi çağdan kalma olurlarsa olsunlar bugün anladığımız, konuştuğumuz dile aktarmak için azçok bir çabamız var. Olmıyan, yukarda anlatmağa çalıştığım merak, toprağımızda yer etmiş geçmiş uygarlıkları ve kültürleri benimseme, yaşama merakıdır. Geçmişi günümüze karıştırmayı beceremediğimiz için kültürsüz kalıyoruz; kültürsüz kalmak ne demek? Bence gördüğümüz bir tablat parçasını, dağ, deniz, ya da şehir olsun, yalnız bugün olduğu gibi görmek, onun dört boyutuna tarih, arkeoloji, filoloji bilimlerinin sağlıyabildi-

ği beşinci ve en önemli derinlik boyutunu katamamak, konuşturamadığımız bir put karşısında put gibi durmak, bilgisizliğin, kültürsüzlüğün kapkara duvarını aşamayıp Romantiklerin övmekle bitiremedikleri geçmişi yaşama zevkine bir türlü varamamak. Birkaç dostla birlikte bizim her yıl yapmağa giriştiğimiz «mavi yolculuklar» bu kültür zevkini tadmak içindir.

BETEBE

MOZAİKLERİ

ŞEHİRLERİMİZİN

EVLERİMİZİN

ŞENLİĞİDİR.

Satış Mağazası : 22 21 11

Büro : 44 10 17

Fabrika : 21 18 41

emily dickinson

1825 - 1886

Feyyaz Kayacan

Ünlü Amerikan kadın ozanı, Amherst'de doğmuş. Ordaki kolej büyük babasının çabaları sonucunda kurulmuş.

Emily Dickinson Amerikan edebiyatında «Amherst rahibesi» diye adlandırılır. Bir daha çıkmamak üzere odasına kapanmağa karar verdiği güne dek çağının en ince duygulu, en canlı, en girgin kişilerinden biri sayılıyordu. Odasında tek başına kapalı kalmayı yeğlemesinin nedenleri pek bilinmiyor. Bazı yazarlar, sonuçsuz kalan bir aşk serüvenini ileri sürüyorlar neden olarak. Bir başka yazara göre Emily Diskinson'un dış evrenden elini eteğini çekmesi, Mrs. Anthony adında bir kadınla ilgiliymiş - gerçekte bunların, bu söylentilerin hiçbiri önemli değil. Önemli olan, kendini dört duvar içine kapatan bir kadının, ölüm, yaşam, doğa, sevi konularını böylesine yeni, böylesine güçlü bir gözle kavramış, işlemiş olması. Emily Dickinson odasına çekilmekle Evrene sırt çevirmemişti. Bir bakıma Evrene daha da sokulmak için yalnızlığı seçmişti. Dickinson'un şiirleri kaçamak edebiyatına bağlı değil... Şiirlerinde yaşamın gerçeklerini, bütün görkem ya da bütün korkunçluğu ile kavramağa, bu gerçekler karşısında vardığı sonuçları gölgesiz, yakın bir dille açıklamaya çalışmıştır.

Emily Dickinson'da ondeyinci yüzyıl İngiliz Doğa öteci ozanlarını ansıtan birçok özellikler var. O da onlar gibi en soyut bir kavramı en somut ölçüler ve boyutlar yoluyla yansıtıyor.

Emily Dickinson duyduklarını, düşündüklerini açıklamak için, günümüzün en avant - garde ozanlarının bile kıskanacakları, dil oyunlarına, dil zorlamalarına baş vurmuştur : İşte iki örnek :

«Ve ilk ırmağı sezinliyorum ağaçta»

«Güneyle doluydu otlar».

Emily Dickinson hayatında yalnız, iki üç şiir yayınlamış. Onlar da pek önemli şeyler değil.

Öldükten sonra çekmesinde bulunan şiirler ancak 1924 de Conrad Aiken tarafından dünyaya duyurulmuştur.

HAZDIR GÖNLÜN İLK İSTEĞİ

Hazırdır gönlün ilk isteği,
Sonra kaçamaklar acıdan,
Derken ufak tefek devalar
Acıyı uyuşturan.

Derken uyumak
Ve ölümse derken
Azrailin yargısı
Ölmenin özgürlüğü.

o

«BOL OSUN KORKUNUN...»

Bol osun korkunun titizliğince
Derlenen bu yatağın toprağı.
Bu yatakta bekle yargı gününün
Hak-da doğruda ağarmasını.

Şiltesi düz olsun, yastığında
Varasın başının erincine.
Ve ara vermesin bu toprağa
Güneşin sarı düşen gölgesi.

o

«BU SUSKUN TOPRAK HANDI HANIMDI»

Bu suskun toprak handı hanımdı
Oğlandı, kıvır kıvır kızlardı,
Gülen dudaktı, başarı, özlemdi,
Entariydi, büklüm büklüm saçlardı.

Bu pısmış toprak tüm güzlerin ereği,
Sırmalı örümceğe azar azar
Burada yem olduydu arının çiçeği
Ve çiçeğin arısı şurdakiler kadar.

EDGAR LEE MASTERS

1869 — 1950

Masters'in Amerikan edebiyatında yaptığı bir bakıma Orhan Veli - Melih Cevdet - Oktay Rifat'ın bizde başardığı devrimi andırıyor. Masters kendinden önceki ozanların ağdalı, gündelik sorunlara değinmeyen diline sırt çevirmiş, küçük insanların acıları, serüvenleri üstüne eğilmiş. Masters'in şiirleri insanlık durumunu aydınlatan birer yorum gibi.

başlıca yapıtları :

1) SPOON RİVER ANTHOLOGY (1915)
2) THE NEW SPOON RİVER (1924)
3) FATE OF THE JURY (1929).

KNOWLT HOHEİMER

İlk biz düştük armut gibi iç savaşın
Kucağına. Bir pişmanlıktır çöktü üstüme
Kurşun yüreğimi bulunca. Oturmak varken
Oturduğun yerde, bilemedin, hapsi boylamak
Varken domuzlarını yürüttük diye Curl Trenary'nin,
Nerden esti evi koyup gitmek,
Nerden esti süngülere sap olmak, namlılara dipçik ?
Bin kez hapislik olaydım da dikmez olsaydılar
Şu melekli kanatlı mermeri tepeme.
Tutmuşlar bir de yazıt yakıştırmışlar
«Pro Patria» diye taşın altına,
O da ne demek Alla sen ?

T E P E

Nerelerde şimdi nerelerde Elmer'i, Herman'ı, Bert'i, Tom ve Charley'si,
Hangi yerin yerlisidir soytarısı, sarhoşu, istemsizi, güçlüsü savaşçısı ?

Hepsi hepsi de tepede yatmakta.
Biri hummadan öldü gitti,
Biri madende yandı,
Biri kavgada düştü, kalkmadı bir daha,
Biri kodeste bıraktı son soluğunu,

Biri köprüden düştü ekmekler tasarlarken evine -
Hepsi hepsi de tepede uyumakta uyumakta.
Nerelerde şimdi nerelerde Ella, Kat, Mag, Lizzi, Edith,
Nerelerde sıcak yüreklisi, pak ruhlusu, çığırtkanı, kibirlisi,
mutlusu ?
Hepsi hepsi de tepede uyumakta.

Biri doğum döşeğinde öldü utancından,
Biri sevilerin çıkmazında,
Biri kerhanede bir hayvanın altında.
Biri tâ Parislerde Londralarda gezdi tozdu
Sonra gerisin geri şuracığa yatırıldı.
Hepsi hepside tepede uyumakta, uyumakta.

Nerelerde şimdi İshak Amca, Emily Teyze,
Sevigné Houghton, yılların belini büktüğü Towny Kincaid ?
Binbaşı Walker vardı bir de
Hangi sırra kadem bastı,
Konuşmuşluğu vardı saygıdeğer adamlarıyla ihtilâlin.
Hepsi hepsi de tepede uyumakta uyumakta tepeden tırnağa.

Oğullarının ölüsü getirildi ayaklarına savaştan,
Yaşantılarda ezilen kızları getirildi,
Kızlarının ağlayan, yetim kalan çocukları getirildi -
Hepsi hepsi de uyumakta uymakta tepeden tırnağa.

Nerelerde şimdi kemençeci Jones, o abbacan adam ?
Oyun bilmişti hayatı
Doksan yılının doksanı boyunca,
Karlara yağmurlara gererekten çıplak bağrını
Kafayı çeker birbirine katardı ortalığı,
Ne karısını yakınını düşünürdü
Ne de altında sevgide ya da cennette vardı gözü.
Sen onu gel de şimdi gör :
Kalbur saman içindeki günlerin anısını tutturmuş,
Bunayan diline dolamış Lincoln'un
Springfield'de bir gün dediklerini.

Türkçesi : F. Kayacan

eskizler

Muzaffer Erdost

Ben ben ben. Bu karanlık ülkeyi neden bu kadar derinden bu kadar derinden savunuyorum. Her yönüyle karanlık bir ülke. Önü arkası yukarsı derin ve uğuldayan karanlığın içersinde, dimdik bir gururdan yapılmış ben duygusu, bazan sisler içersine, karanlığın koyu bulanıklığına girdiği zaman içimde ezilen, bozulan, dağılan bir umutsuz korku, bir tedirgin yokoluş içinde kendimi kendimden gizliyerek karanlığa ilerlemek istiyorum. Kendimden sakladığım kendimi, bilincimde küçük ışık arkları halinde beliren bu bitişi, sürekli tükenişi ve düşsüz gidişi, gururuma eklenmiş, ilâve edilmiş yeni bir ölümsüzlük parçası olarak kendime sunuyorum. İçimde oluşan bu korkuyu, sanki bedenime yeni bir değer, geleceğime yeni dayanaklar çiziyormuş gibi kendime dönüştürüyorum. Ben ben ben. Ter kokan çoraplarım, ezilmiş ve pis kokulu izmarit, kirli gömleğim. Bütün bunlar içersinden uzanan bir gurur ve kendimi tabiatın içinden ileriye atılmış bir cevher olarak duymak.

o

İğrenç bir şey bu herhalde. Kendime karşı. Burnumu karıştırırken nasıl bunu gizli yapmıya ve kendimde unutmaya başlıyorsam, bu duygunun parlayışı da içimde benden gizli, kısa, çok kısa bir an içinde oluşuyor, ve bundan kendimi gizliyorum. Kirden hafif hafif parladığını ve miğde bulandırdığını duymuyacak mıyım? Daha doğrusu bu bulantıyı kendime hissettirmeyecek miyim? Vücudumda çıkmış küçük bir sivilce gibi, bunu patlatmıya yanaşamıyorum. Ona dokunmaktan, varlığını kavramaktan korkuyorum. Bu bulaşmış, bu kirlenmiş içimi bir çamaşır gibi yıkayacağımı ummak? Hades'te, veya Arafat'ta bu kirlerden yıkanmak, dualarla temize çıkmak. Pis olan, bulaşık kirli olan varlığımızdan daha kirli, çirkin bir kanış, bir kavrayış bu. Hayır insan kirlenmiştir. Doğduğu an demiyorum, bilinci geliş-

meye başladığı an demiyorum. Tâ ilk sürülüşte, ana memesini kavrayışta bir kir içindedir zaten. Üzerine yürüyen karanlıklar aman vermeden ve vakitsiz kavramıya başlar onu. Törelerin içinde bir kirlenişse bu, evde, sokakta, balkonda, gizli buluşmalarda, gizli sürtüşlerde, sokuluşlarda hep bu ağır ağır kirlenişe götürür haz bizi. Dünyamızı kavrıyan, bu gizli kirleniştir. Bunaltan bu gizli kirleniştir. Kafamızda kurduğumuz ve duyarak yaşadığımız gizli ve mutlaka gizli olması gerektiği için de kirlendiğimizi biliriz. Bedenimizi o gizli kurduğumuz ülkelere değdirmemişizdir belki, fakat bu hayalin, bu imgelerin içine dalan beden hazzın içinde kalır, uçlar dikleşir, ve bu gizli kirlenişi ellerimizle okşarız. Derin kör bir kuyudur, kendi içimizde, yalnız kendimiz tarafından bilinen, bilinecek olan kirleniş. Karanlık daha yoğunlaşıyor, kim kendisini bu kirlenişten, sürekli kirlenişten kurtarabiliyor. Bedenimden coşup gelerek, beni boğarak sararak kavrıyan kirleniş. Gizli tutku, gizli oluş, dikleşiş ve çöküş.

Kirleniş bedenin yükseldiği andır. Kirleniş en yüce en büyük yükseliştir. Yükselir, evlerle, kitaplarla, kelimelerle, yastıklarla herşeyle birlikte yükselir. Daha doğrusu herşeyi herşeyi herşeyi yükseltir kirleniş. Tutku anıdır. Bedenin özgürlüğünü, mutlak isyanını kavradığı andır. Hiçbir şeyi görmez, hiçbir şeyi duymaz, ilerler... Kendisini duyar, yalnız kendisini. Bu kendinden geçiştir bir bakıma boşalıştır kendi içine. O yüksek anda, kendimizin dışında her şey kaybolur, görünmez, bilinmez olur. Beden zehirlenmiş büyülenmiş, ve tam yoğun özgürlüğünü kazanmıştır.

Birden herhangi bir yerde, bir pişmanlık duyduğum olur. Pişmanlık. Niye yaptım bunu derim. İçime doğru yankılanarak yayılır bu soru. Sanki bir rahatlık, bir kurtuluş bulurum. Yıkanmış gibi olurum. Kirleniş yıkanır, ve dipdiri olurum. Yıkanır mı? Bu çok uzun sürmeyen pişmanlığın köklerini kavramak istersem, anlarım ki pişmanlık kirlenişten sıyrılış değildir. Pişmanlık yeni bir kirlenmeye başlangıçtır. Daha doğrusu pişmanlık, bedenin bıkmasıdır. Beden bıkmıya başladığı zaman pişmanlık başlar. Kimi zaman kirlenmeden önce başlar pişmanlık. Yaşamadan, duymadan,

dikleşmeden önce de başlar pişmanlık. Yenilişimizdir bu çevreye, çekilişimiz, sarılışımız... Bedenim iki karşı güç arasında bir sızış yolu, akış yolu arar. Bazan bu dışarıya akar, bazan içime, gizli ve kendime bile kapalı olan ülkelerime...

Sana dönüyorum kirleniş. Seni duyuyorum kirleniş. Seni istiyorum. Birbiri arkasına gelen pişmanlıklardan sonra yeniden başlıyan, daha güçlü, daha içten başlıyan bu kirleniş özlemi.

Kirleniyorum, kirleniyorum, kirleniyorum. Dururken, yürürken, otururken, yatarken, okurken... Kirleniyorum. Hayatıma kaynayp oluşuyor kirlenmek. Kaynıyor. Ve artık o biraz önceki anı, o geçmiş anı, elimden çıkan o kirleniş anını tutamam, kavrıyamam, ulaşamam ona. O geçmiştir. Zamandır. Geçmiş ve varoluşuma işlenmiş, kaynamıştır. Bu kirlenişten temizliyemem kendimi. İmkân yoktur buna. Bütün çareler, çabalar, zavallı çırpınışlar boşunadır. Varlığımın içinde, onunla oluşmuş, onunla şimdiki zamana başlıyorum. Bedenimde, bilincimde, her şeyimde bütünümü yapan kirlenişe karşı bağırıyorum. Hayır bağırmıyorum. Unutmak, unutmak istiyorum. Gizliyorum, daima ve bir yerden sızıyor, kapatıyorum, örtüyorum, kımıldıyor, geceleri veya tam kapıyı vururken, veya sigaramı yakarken geliyor. Var çünkü, içimde duruyor o. Çünkü yaşadım ve bende var oldu. Ben onunla var oldum.

Bedenim bütün yıkılışlara, rezil olmalara, bu bitip tükenmelere karşı direniyor ve beni yaşatmaya zorluyor. Dışardan onu susturmak istediler. En büyük cehennemleri kurdular. En büyük darağaçlarını, en çetin ölümleri, en zor zindanları yaptılar. Beden bütün bunlara karşı, bütün bunları kabul ederek ve kendimden, kendi bilincimden zorlıyarak, taşıyor, taşırıyor.... Bir gizli başkaldırış, bir gizli isyan oluyor ve iniyor : İşte kirleniş.

o

VATAN
ve
YÖN
YENU : 68 okuyunuz

Hikâye :

kent II

Orhan Duru

Duvarlara kocaman yağlı boya resimler sıralanmıştı. İğrenç mavi renkli denizler, batmakta olan güneşler görüyordum. Ama bir tane olsun insan yoktu bu tablolarda. Hava müthiş sıcaktı. Göğsümden aşağı ter sızdığını duyuyordum. Tabloları bir şöför yapmış 15 yaşındayken. Lokanta sahibi övünüyordu bunlarla. Ressam önce bu tabloları yapmış da ondan sonra mı şöför olmuş, yoksa başlangıçta şöförmüş te sonra mı bunları yapmış orasını anlıyamadım.

Birisinde bir deniz çizilmişti. Çocuksu çizilmiş dalgaları, sonsuzluğa uzanan çiğ maviliğiyle. Mavi üzerine beyaz vurarak köpükleri canladırmak istemişti ressam. Uzaktan bir vapur geçiyordu. Ama böyle bir vapur hiç görmemiştim. Dumanı sert bir cisimden yapılmış gibi bacasına eklenmişti. Öyle asılı duruyordu.

— Herkes ağalara saldırıyor. Ağa dediğin ne ki. Ben de ağa sayılıyorum burada. Gırtlağıma kadar borç içindeyim.

Yüzünde bir çıban izi.

Taştan yapılmış bir avluda bağdaş kurmuş, bir sininin çevresinde üç kişi oturmuşu. Arap biçimi kemerlerin arasından arada bir yüzü örtülü, yalnız gözleri görünen bir kadın bize bakıyor, çekiliyor. Bakıyor, çekiliyor. Ben lokantadaki tabloları düşünüyorum. Başka lokanta yok burada. Şöför bir daha resim yapmamış, köylerden ofise buğday taşımış. Ama yeter ona bu, sıcağın, çölün, kuraklığın ortasında suya olan isteğini bütün gücü ve ilkelliği ile dile getirmiş.

İnsan çizmemiş. Günâh.

Çok sarhoşum. Bitkinim. Göbeğine kadar dövmeli bir kadınla yatıyorum. Mavi mavi küçük noktalar dudaklarının çevresinde dolanıyor. Böylece kırmızı, kan rengi olması gereken dudaklar bu sıcakta soğuktan üşümüş bir çocuğun dudakları gibi mor görünüyor. Alnında ve şakaklarında aynı insanı bunaltan mavi küçük yuvarlaklar, noktalar. Noktalar

ip gibi sıralanıyor. Göğsüne iniyor. Cansız memelerinin çevresinden göbeğine.

Süs bu.

Kadını gizlice buldular bana. Sarhoştum. Kafamın içi keçe gibiydi. Tutturmuştum. İlle de bir dövmeli, ille de dövmeli bir...

Mehmet beyin de aslı arap. Her arap hangi kabiledense ona göre şakağında bir dövme taşıyor. Asıl adı Mahi olan Mehmet bey daha sonraları Cumhuriyet Hükümetine yaranmak, resmî yerlerde işlerini görerek halkı dolandırmak için elektrik tedavisi ile sildiriyor şakaklarındaki mavi noktalı işaretleri. Mehmet beye göre Cumhuriyet Hükümeti istemiyor şakakları dövmeli birisini. Mehmet bey de sildiriyor işaretleri ve valilere, kaymakamlara sokuluyor.

Bu Mehmet bey düpedüz deyyusun biri. Memurlarla el ele verip hem hükümeti, hem halkı dolandıran cinsten. Halk desen burada kiloyla satılır. Derdini anlatamıyor. Ya kürtçe konuşuyor ya arapça.

Ondan sonra Mehmet bey şakaklarındaki işareti kazıtıyor. Ama şimdi bu işten utanç duyar gibi dolaşıyor ortalıkta.

Kadının yanında sıkıntıyla dönüyor, elimi terli derisi üzerine koyuyorum. Mavi izleri yokluyorum. Hiçbir kabarıklık yok. Nasıl yapıyorlar bunları. Küçükten herhalde. Kadın bana uzak, yabancı gözlerle bakıyor.

Gırtlağına kadar borç içinde olan ağa ile rakı kadehlerini tokuşturuyoruz. Uzaktan davul gürültüleri geliyor.

Kadın yanımdan kalkıp giyiniyor. Kara çarşafına bürünüp gizlice gidiyor. Ben ise kir bulaşmış gibi gidip ellerimi yıkıyorum. Durmadan ellerimi yıkıyorum. Ellerim kirleniyor. Terliyor. Çok sigara içiyorum. Sigaralar sıcaktan kupkuru. Çöl sigaraları bunlar. Yaktıktan sonra birdenbire bitiyor. Genzimde bir burukluk, bir acılık. Nikotin kokusu. Parmaklarım sapsarı. Durmadan ellerimi yıkıyorum.

Sonra rakı içtikçe ellerim de büyüyor. Şişiyor. Pişmanlık. Lokantadaki tabloları düşünüyorum. Hep onları düşünüyorum. Neredesin deniz ?

Gece serinlik basınca içmeğe başlıyoruz. Şehir kulübünde briç oynuyoruz. Olmazsa bir açık hava sineması.

Arkadaşım bana eğilerek ve sözlerinin önemini belirtmek istermiş gibi gözlerini açarak : «Ağalarla arkadaşlık etmemeli.» diyor.

«Ağalarla arkadaşlık etmemeli. Dürüst olarak çalışmak istiyorsan ağalarla ya da onların yardakçılarıyla arkadaşlık etmiyeceksin.»

«Nasıl arkadaşlık ?» diye soruyorum.

«Yani evlerine gitme. Birlikte oturup kalkma. Yolda görürsen selâm ver o kadar. Ondan öteye gitme.»

Büyük bir odaya alıyorlar beni. Bir yığın adam. Baş köşede ağa oturuyor. Yanında Süleyman bey Yaşlı, at meraklısı bir adam. Tanımadığım başkaları.

«Selâmün aleyküm.»

«Aleyküm selâm.» diye hepsi cevap veriyor. Ağanın yanına oturuyorum. Adamlardan birisi yerinden hafifçe doğrulup bana bakarak «Merhaba.» diyor. Sağ elini göğsüne bastırıyor. Ben de onun gibi yaparak «Merhaba.» diye cevap veriyorum. Ondan sonra sırayla, sanki bir düşteymişim gibi merhaba, merhaba, merhaba....

Süleyman beyin masmavi gözlerine bakıyorum. Boncuk gibi gözler. Yüzü pörsümüş, aşağıya doğru akmış.

Fransızlar bu şehre ellerini kollarını sallıyarak girmişler. Kimsenin umurunda bile olmamış. Bir sabah bakmışlar ki Fransız bayrağı dalgalanıyor. Halk işinde gücünde. Ha Fransız bayrağı, ha Osmanlı bayrağı. Ama sonradan işlerin rengi değişmiş. Fransızlar kadınlara sarkıntılık etmeğe başlayınca.

Süleyman bey bunları böyle anlatıyor. Fransızlar hamamdan dönen kadınların yüzlerini açmağa, onları ellemeğe başlamışlar. Halk da kızmış.

Fransızlar bunu yapmasalarmış, istedikleri kadar oturabilirlermiş. Kimi Türkler Fransızlara aman etmeyin eylemeyin demişler. Ama Fransızlar, şeylerine düşkün millet, durur mu ? Bunun üzerine Kemal'in adamları harekete geçmişler. Halkı toplamışlar.

Sarkıntılıklar arttıkça halk birleşmiş. Silâhlar çıkmış ortaya. Fransız karakolunu basmışlar. Bir Fransız birliğine

şehir dışında baskın yapmışlar. Fransızlar düzgün çarpışmışlar ama onlar hepsini kesmişler. Bu arada bazı karışık işler olmuş.

Fransızları güneye doğru sürerken bir karakolu ele geçirmişler. Bakmış ki Süleyman bey Karakolun altı şarap fıçılarıyla dolu. Hem de ne şarap. Başlamışlar arkadaşlarıyla içmeğe. Süleyman bey unutamamış o şarabın tadını. Kemal' in adamı onları sarhoş görünce iyice azarlamış ama başıbozuk oldukları için bir şey yapamamış.

Sağ elimi göğsüme koyup hafifçe yerimden doğrularak «Merhaba.» diyorum Süleyman beye. Sonra lokantadaki resimleri düşünüyorum.

Artık iyice sarhoşuz. Arkadaşımın gözleri birinci kadehten sonra kanlanıyor.

«Ağalarla arkadaşlık etme.» diyor. «Sana ne rüşvet verir, ne birşey. Ancak seninle beraber halk arasında arkadaşlık eder görününce, halkı kandırmak kolaylaşır onun için. Halk ne bilsin. Ağa'nın adamı oldu o da der. Anladım mı şimdi niye arkadaşlık yapma, dostluk kurma dediğimi.»

Süleyman bey daha sonra çeşitli memurluklar yapmış ve gelmiş kendi şehrine. Buranın memurları dönüp dolaşıp gene buraya gelmişler. Küçük ölçüde birer ağa hepsi. Bırak ağaları...

AAAAAAAAA GGGGGGGGG AAAAAAAAA
AAAAA GGGGGGGG AAAAA
AAA GGGGGG AAAA
AAA GGGGG AAA
AA G AA
A G A
A

Sokaklarda entarili oğlanlar, pislik içinde bağrışarak birbirlerini kovalıyorlar. Ben konuşmakta olan arkadaşımın arkasında onları görüyorum. Lokantanın camında ters bir yazı. Çocuklar. Şarap şişeleri. Tatlı şaraplar. İçince kusasım geliyor. Bu sıcakta tatlı şarap içiyorlar. Sapsarı taşlardan örülmüş bir duvar.

Arkadaşımın gevelemelerinden bıkmış, sandalyemde yan

dönerek duvardaki denizli tabloya bakıyorum. Vapur bacasını tüttürerek gidiyor.

Yok. Bu duyguyu değil de bu acaip vapurun belirli bir anda, belirli bir uzayda, belirli bir denizin ortasında sonsuz olarak durduğu, taş kesildiği duygusunu veriyor insana, altında duvara yapışık Amerikan dergilerinden kesilmiş çıplak kadın resimlerinin etkisini üzerinizden silip kendinizi iyice bu tabloya verebilirseniz, yani benim gibi, güneşin insanın beynine taş gibi vurduğu bir zamanda buraya gelip, bu kentte kalmağa mahkûm olduğunuz, orada yitik bir arkadaşınızın öğütlerini dinlerken rakının kafanızı uyuşturmağa başladığını anladığınız zaman, ancak o zaman, belki...

YÜZÜNÜ görüyor musun? İçtiğin bütün rakılar yüzünde toplanmış sanki. Gözlerinin altındaki torbalar alkol dolu. Yanaklarındaki, burnunun çevresindeki şu kalınlaşmış kılcal damarlara bak. Örümcek ağı gibi sarmış şakaklarını. Yüzündeki çirkinliği sezebiliyor musun?

SEN artık bitmişsin. Sekiz yıldır buradasın. İçki, güneş, baharlı yemekler, kötü kadınlar seni bitirdi. Karaciğer diye birşeyin kalmadı. Alnındaki şu birkaç sivilce, kızarıklık niye? Gebereceksin yakında köpek gibi.

Kimi gün soyunup göğsüne, kollarına bakıyorsun. Kasların pelte gibi olmuş. Boynundan ve bileklerinden geri kalan yerlerin ölü beyazlığında. Sekiz yıl dile kolay. Nasıl dayandın? Bu toprak evler. Bu kırmızı toz. Kızıl çöl toprağı. Nasıl dayandın. Bütün paranı içkiye verdin. Seni alkol komasında, yollarda buldular. Çiğ köftelerle, rakılar. Siciline yazdılar. Bu, seni öldüren, yitiren.

Duygusuz gibisin artık. Seni korkunç umutsuzluğa düşüren nedir?

Evlenseydin belki düzene girerdin. Ama sen bunu yapmadın. Her akşam mahfelde içip cebindeki bütün paranı çocuklara dağıttın. Seni anlamıyorlar farkında değil misin? Seni kimse anlamıyor.

Herkes unuttu seni. Başkentten kilometrelerce uzak küçük bir ilçe merkezinde çalışan, ya da çalışmayan, sarhoş, yitik, ölüm, ama var olan, var olmakta devam eden bir kişinin bulunduğundan kimsenin haberi yok. Herkes seni unut-

tu. Arkadaşların bile. O eski arkadaşların bile unuttular seni. Adını da unuttular.

Yapayalnızsın. Yabancı bir ortamda yaşıyorsun. Şimdiden ölüsün. Kaç artık, herşeyi bırak. Miskinliği bırak, kaç artık. Arkadaşlarını bul. Kendilerine yaşamakta olduğunu, ayakta olduğunu hatırlat. Sırtlarına bir yumruk indir. Bırak artık. Bir gece herşeyi bırak. Bir mektup yaz. Bavulunu topla. Ve uzaklaş... Kaç, kaç.

o

Bir cami var. Kısacık minareleri taştan yapılmış bir cami. Önünde gene taştan yapılmış bir arkta herkes abdest alıyor. Namaza hazırlanıyor. Herkes aynı suda ayaklarını yıkıyor. Ellerini yüzünü yıkıyor, ağzını çalkalıyor. Ve abdestli olarak Tanrının huzuruna çıkıyor.

— Zenginlerden birisi kalkıp ta fabrika kuramıyor burada, diyor arkadaşım.

Gözleri iyice kan çanağına dönmüş.

— Zenginlerin hepsi ya Malatya'da ya da İstanbulda fabrika açıyor. Ama burada açamıyor. Hepsi kaçıyorlar şu şehirden yavaş yavaş.

— Niye ? diye sormak zorunda kalıyorum.

Arkadaşım kızıyor, köpürüyor. Bağırıyor. Herkes bağırıyor. Herkes bağıra bağıra elleini kollarını sallıyarak koşunuyor. Kimsenin ne söylediğini anlamıyorum. Ya Kürtçe ya Arapça.

Kanlı gözlerini açıyor, bağırıyor.

Lokanta sahibi geliyor :

— Başım gözüm üstüne beğim, diyor. Şimdi kendine geliptir.

Evet, şimdi kendine geliptir. Şimdi evine gidiptir. Yatıptır. Şimdi başını yıkayıptır. Şimdi bize gidip buz getiriptir.

«Ulan bok, diye başlıyor arkadaşım. Açamıyor fabrika, bok, hayvan, inek...»

Sövüyor. Sonra boş bir çuval gibi sandalyesine çöküyor. Konuşmayı kesiyor. Uykusu gelmiş gibi bakmağa başlıyor bana. Ben de hep bunu bekliyorum. Şimdi biraz rahatım. Geride çocuklar oynuyor. Sapsarı duvar. Yakıcı aydınlık. Toz. Hayvan leşleri...

Vergilius

SIĞIRTMAÇ TÜRKÜLERİ

Çeviren:
İsmet Z. Eyuboğlu

İstanbul
1962

Menalcas

Tatlı gelir ekili tarlalara su,
Memeden kesilmiş oğlaklara kocayemiş,
Yüklü koyunlara yumuşak söğüt,
Bana da yalnız Amyntas.

Damoetas

Sever bizim Musa'mızı Pollio,
Ne denli köylü de olsa,
Bir inek besleyin okuyucularımız için
Ey Pierid'ler.

Menalcas

Pollio'da türküler yakar kendince,
Bir boğa da besleyin onun için,
Korku salsın boynuzu,
Tozu dumana katsın ayaklarıyla.

Damoetas

Seni seven, ey Pollio, sevinsin
Vardıkça senin vardığın yere,
Ballar aksın adına,
Güzel kokular versin dikenli böğürtlenler.

Menalcas

Kim tiksinmezse Bavius'tan
Sevsin senin türkülerini ey Maevius,
Koşsun tilkileri sapana,
Süt sağsın keçilerden.

Damoetas

Ey çiçekler, yerden biten çilekler
Toplayan çocuklar,
Kaçın buralardan gizlenmiş otların altında
Soğuk bir yılan var.

Menalcas

Koruyun kendinizi, koyunlarım,
Gitmeyin pek öyle ileri,
Pek güven olmaz su kıyılarına

Koç bile kurutmaya çalışıyor derisini.
Ey Tityrus, uzaklaştır otlayan keçileri
Irmağın kıyısından,
Yıkayacağım onların tümünü kaynakta ben
Günü gelince.

Menalcas

Toplayın koyunları çocuklar
Bastırıverirse birden sıcaklar
Ellerimiz süt diye memelerini
Boşu boşuna sıkacaklar.

Damoetas

Hey yazık yazık ne çok erimiş geliyor bana
Bu bol yaylımlarda boğalarım,
Yakmış yıkmış sürünün de, güdücünün de
Yüreğini bu sevgi.

Menalcas

Yok yok sevgi değil besbelli
Bunları bir deri bir kemik bırakan neden,
Bilmiyorum hangi kötü gözler değmiş
Benim kuzularıma.

Damoetas

Söyle, benim Apollo'm olacaksın,
Söyle yeryüzünün neresinde
Üç dirsek boyundan daha uzak değil gök...

Menalcas

Söyle, yeryüzünün neresinde açar
Kıralların adı yazılı çiçekler,
Phyllis senin olsun yalnız.

Palaemon

Elimizde değil bizim oy vermek
Bu yarışmanızdan dolayı biriniz için.
İnek sana da, buna da yaraşır
Sevginin acısını çekmiş, tadını çıkarmış olanlara da..
Gelmiş arkları kapamanın sırası çocuklar,
İçmiş, kanmış suya çayırlar...

pollio

IV. Türkü

Pollio

Biraz daha yüksekten çığıralım
Türkülerimizi, ey Sicilya Musaları,
Sevmez önüne gelen ağaççıkları,
Boynu bükük ılgınları:
Ormanlar, evet bir Consul'la yaraşmalı (1)
Üstüne türküler yakacağımız ormanlar.
Gelmiş Cuma'lı Yücenin pek eskiden
Söylediği çağ gelmiş,
Yeniden başlıyor düzen,
Yeni bir çağ doğuyor şimdi.
İşte gelmiş geri Virgo, çıkıyor ortaya
Saturnus soyunun evren yöneticiliği,
Yeni bir kuşak gönderiliyor yüksek göklerden.
Ey doğuşu ile demir çağını ortadan kaldıran
Bütün evrende altın çağını
Yeniden yükselten çocuk,
Korusun seni kutlu, özü duru Lucina,
Artık senin Apollo'nun elindedir buyruk.
Senin Consulluğunla başlayacak
Bu çağın süsü.
Ey Pollio, senin başkanlığın altında
Çıkacak ortaya büyük aylar.
Kalmışsa bizim işlediğimiz kanlı suçların
İzleri bu sonsuz kötülükler korkusundan
Kurtaracak yeryüzünü bunlar.
Bir Tanrı yaşamı sürecek bu çocuk,
Görecek birbirine karıştığını
Tanrılarla yiğitlerin.
Evet, görülecek bu çocuğun atasının
Erdemleriyle acunu yönettiği,
Bir barış içinde sürdürdüğü, görülecek.

---

(1) : Julius Caesar.

Sunacak sana ey yüce çocuk
Bu bakımsız, bu verimli yeryüzü
Bir gönderme olarak sürünen sarmaşıklara
Dolanmış yüksek otlarını,
Yonca gülüşleriyle karışmış nilüferleri.
Kendiliğinden getirecek eve keçiler südü
Çatlarcasına şişmiş memelerinde,
Korkmayacak kocaman kocaman arslanlardan
Sürüler, kendince bezenecek senin beşiğin
En sevimli, en güzel çiçeklerle...
Adı sanı kalmayacak yılanın,
Yok olup gidecek korkunç, ağulu bitkiler,
Yetişecek dört bir yanda Asur çiçekleri.
Başladığın gün anlamaya yiğitlere söylenen
Övgüleri, atanın erdemlerini tanımaya
Görürsün yavaştan yavaştan sarardığını tarlaların
Bakımsız çalılıklarda kızardığını asılan asmaların
Kaskatı meşe kabuğundan damla damla
Balın damladığını.
Gene sürüp gidecek sinsi sinsi
Eskiden kalma bir takım uygunsuzluklar,
İşte o izler olacak güzel gemilerde
Thetis'e karşı koymak için ölümlüleri kışkırtan,
Kentleri kalın duvarlarla kuşattıran,
Toprakta derin evlekler açmak için sıkıştıran.
O gün gene götürecek bir Tiphys
Başka bir Argo ülkesine yiğitlerin seçkinini,
Başka savaşlar olacak,
Gönderilecek Troya'ya gene büyük bir Achilleus.
Yıllar senin gücünü çoğaltıp erkişi yapınca,
Bırakacak denizi gemiciler,
Öte beri taşımıyacak artık çamdan gemiler,
Bütün yaratacak nesnelerin tümünü.
Toprak çekmeyecek kazmanın acısını,
Asma dalları duymayacak artık bıçağı,
Salıverecek güçlü tarımcı
Boğaları boyunduruktan,
Öğrenmiyecek yalancı boyalara bürünmeyi yün,

Görecek çayırda yan gelip yatan bir koç
Yünlerinin kendiliğinden bir tatlı ala,
Bir de altın sarısına dönüştüğünü,
Kendi gönlünce giydirip kuşatacak
Otlayan kuzuları bir al boya, bir kızıllık.
Anlaşarak değişmez alın yazısı ile Parca'lar
Dönün kendinizce bu mutlu çağları iğiniz
İğler, söylediler...
Çık sen de günüdür ünün en yüce doruğuna,
Ey Tanrıların ulu çocuğu,
Ey jupiter'in yüce yavrusu....
Bir bak şu acunun titreyişine
Gök kubbenin ağırlığı altında bir bak,
Karalara, engin denizlere,
Uçsuz bucaksız gök yüzüne bir bak.
Bak sevinç içinde çalkanıyor bütün varlık
Gelecek çağların yolunda...
Ne olurdu biraz daha uzun boylu yaşasam
Senin yaptıklarını övmek için,
Ululamak için tüketsem soluğumu.
Beni ne trakyalı Orpheus, ne de Linus
Bastırabilir türkü çığırmada,
İsterse Orpheus varsın Calliopea'dan
Ayak alsın, isterse Linus yakışıklı Apollo'dan.
Bıraksa Pan bile benimle yarışmanın
Son sözünü Arcadia'nın yargısına
Yenilmiş olurdu Arcadia'nın yargısınca.
Başla yavru çocuk ananı gülüşünden
Tanımaya başla,
Neler çekti anan on ay boyunca neler,
Ne sıkıntılar,
Başla yavru çocuk başla, anasına gülümsemeyen
Ne Tanrıların sofrasında yer bulmuş,
Ne Tanrıçanın yatağına sokulmuş...

menalcas, mopsus

VII. Türkü

Menalcas

Ey Mopsus, işte geldik ikimiz de bir araya,
Sen kaval çalarsın inceden inceden,
Ben dizeler dökerim, anlarız bu işten.
Öyleyse neden oturmayalım altında
Şu birbiriyle sarmaş dolaş karaağacın, fındığın?

Mopsus

Sen daha yaşlısın ey Menalcas,
Boynumun borcudur seni saymak,
İstersen şu salınan, oynak zefirosların
Gölgesinde, istersen daha doğrusu oyukta
Geçip oturalım.
Bak ne soy döşemiş oyuğu öteye beriye atılmış
Yaban asmalarının salkımları.

Menalcas

Bir tek Amyntas yarışır ancak seninle
Bizim dağlarda.

Mopsus

Kim, o mu, o Phoebus'tan bile baskın
Çıkmaz mı türkü çağırmada?

Menalcas

Başla, ilkin sen başla Mopsus,
Bellemişsen ya Phyllis'in yangınlarından,
Ya Alcon'un övgülerinden,
Ya da Cadrus'un çekişmelerinden başla,
Göz kulak olacak Tityrus otlayan oğlaklara.

Mopsus

Yok, daha çok, geçenler de bir kayının
Yem yeşil kabuğuna türküler kazmıştım
Çığırayım, okuyayım, bir de böyle deneyim
Diyorum onları.

Sonra, söyle sen de Amyntas'a
Bir yarışma yaparız bunlar üstüne...

Menalcas

Ne denli bağlanırsa solgun zeytin ağacına
Oynak söğüt,
Uysal lavanta penbe erguvana, sana da
O denli gönül verir bana kalırsa Amyntas...
Uzatma sözü ey çocuk, oyuğun içindeyiz artık.

Mopsus

Yok olmuş artık Daphnis, Nymphalar
Onun yürekler acısı ölümüne ağlamışlar,
Almışken oğlunun yürek doğrayan,
İçler yakan ölüsünü kollarına
Kucaklamışken anası,
Acımırken, yakınırken Tanrılara, yıldızlara,
Siz fındıklar, siz ırmaklar
Tanık olmuştunuz Nymphalara...
Bir tek güdücü bile o acı günlerde
Sürmemiş boğalarını ırmaklara,
Soğuk sulara ey Daphnis.
Evet, o günler ırmaktan ne bir yudum su içen,
Ne de bir tutam ot yiyen sürü olmuş
Otlaklardan.
Ey Daphnis, inlemiş o gün senin ölümüne
Afrikanın arslanları bile,
Söyleşir aralarında dağlar, ormanlar
O acıları bir bir,
Daphnis öğretmiş Armenia kaplanlarına
Boyunduruk vurmayı, koşum giydirmeyi,
Daphnis yönetmiş ilkin Bacchus oyunlarını,
İlkin o sarmış, dolamış kıvrak uçlarını
Yumuşak yapraklarla mızrakların.
Ağaçların süsüdür asmalar,
Üzüm de bağların, boğalar sürülerin,
Ekinler verimli tarlaların,
Bezeneğisin sen de senden olanların.
Seni çıkardıktan sonra aradan alın yazıları

Çekip gitmiş Pales'de, Apollo'da
Bırakmış bu kırları.
En verimli biderleri ektiğimiz evleklerde
Türemiş şimdi kötü karamuklar,
Verimsiz otlar.
Kalmamış o tatlı menekşeler,
O al al olmuş nergisler kalmamış artık.
Ucu keskin, sivri dikenler çıkmış
Ne yana baksan.
Örtün toprağı yaprakla,
Su kaynaklarını gölgelerle örtün,
Böylesini dilemiş Daphnis ey güdücüler.
Bir anıt dikin ona,
Kazın anıtın üstüne şu sözleri de:
Ben ağaçlıklarda yaşayan Daphnis idim,
Oradan yükselmiş ünün yıldızlara,
Bir güzel sürüyü güderdim,
Güzeldim ondan bile...

Menalcas

Çayırda yatıp uzanmak neyse yorgun birine,
Yaz sıcaklarında susuzluk gideren,
Bir tatlı kaynaktan dökülen sular ne ise
Odur bizim için de senin türkülerin
Ey yüce ozan.
Ne kaval çalmada dengin bulunur senin,
Ne de sesten yana sana çıkan olur,
Ey mutlu çocuk.
Bir başka Daphnis olacaksın sen de.
Ben de dizeler düzeceğim elimden
Geldiğince yoluna, deneyeceğiz bir kez
Göklere çıkaracağız senin Daphnis'ini..
Evet yıldızlara değin yükselteceğiz
Daphnis'i, sevmişti bizi de Daphnis..

Mopsus

Hangi gönderme bundan tatlıdır bizim için?
Evet senin türkülerine o çocuk yaraşır,
Övmüş bize senin türkülerini Stimichon.

Menalcas

Şaşkın şaşkın bakıyor Olympos'un
Işıl ışıl yanan konağına,
Görüyor ayaklarının altında Daphnis
Bir yandan yıldızları,
Bir yandan bulutları...
Yanıyor ormanlar, kırlar ışıl ışıl
Bir sevinç içinde, bu yüzden.
Tutulmuş ona Pan'lar, güdücüler, Dryad'lar.
Koyun kurdun tuzağından korkmuyor,
Geyik avcının, ağlarından sakınmıyor.
Güzel barışı seviyor Daphnis.
Sevinç çığlıkları yükseliyor yıldızlara
Sık ağaçlı tepelerden, yankıyor türküler,
Çığrışıyor ormanlar bile kendiliğinden:
Bir Tanrıdır, o bir Tanrıdır ey Menalcas.
Sen tut elinden, sen koru seni sevenleri,
İşte ortada dört sunak,
İkisi senin ey Daphnis, ikisi de Phoebus'un.
Sana yılda iki tas sunacağım
İçinde yeni sağılmış köpük köpük süt,
İki de testim var senin için
Zeytin yağı özü ile doldurulmuş.
İçkiler sunacağım sana bolundan
Bacchus şölenlerinde pırıl pırıl içkiler,
Soğuklar başlayınca ocak başında,
Sıcaklar gelince çardak altında,
Evet içkiler akıtacağım Arivsia kaplarından
Yeni süzülmüş nektar gibi içkiler.
Türküler söyleyecek bana bir yandan
Damoetas, bir yandan giritli Aegon,
Oynayacak, özenecek Satyrlere Alpheboeus.
Süresiz yapılacak bunlar senin için,
İster Nymphalara yıllık adakları
Sunduğumuzda, ister tarlalarımızın çevresinde
Suçumuzun kaldırılması için adaklarımızı
Dolaştırdığımızda olsun
Yapacağız bunları senin için...

Evet domuz dağların, balıklar suların
Tadını çıkardıkça, arı kekikle,
Ağustos böceği özsu ile karın doyurdukça
Kalacaktır senin adın, senin ünün,
Senin övgün kalacak.
Sunacaklar adakalarını senin adına yıldan yıla
Tarımcılar Bacchus'a, Ceres'e sunduklarınca.
Sen de getireceksin onların isteklerini yerine.

Mopsus

Ne biçim göndermeler sunayım sana,
Yaraşsın diye böyle bir türküye?
Evet, ne Austerin söylediği türküler,
Ne kıyıları döven dalgaların çağıltısı,
Ne çakıllar arasından ovalara akan ırmaklar,
Tatlı gelir bana bu türküler gibi.

Menlcas

İlkin şu delikli kavalı sunuyoruz sana
Bu kaval çalmış bize:
«Corydon yanıp yakılmıştı Alexis'e» yi,
Gene bu kaval söylemişti:
«Bu sürü kimin, Meliboeus'un mu»? türküsünü..

Mopsus

Öyleye al sen de şu güdücü değneğini,
Çok istemişti benden onu sevilesi Antigenes,
Alamamıştı gene de,
Boğumlarının birbirine denk,
Bir de tunçla kaplanmış olmasından
Dolayıdır bunun güzelliği ey Menalcas...

Silenus

VI. Türkü

Silenus

Bizim Thaliamızdır ilkin oyunlar düzen
Syracusalının söyleyişine uygun olan.
Utanç vermemiş ona ormanlarda oturmak,
Kızarmamış, türküler yakarken kırallar,
Savaşlar üstüne kulak vermiş
Cynthius demişki bana: Yağlı koyunlar,
Açık, seçik türküler gerek bir güdücüye,
Ey Tityrus.
Öyleyse ey Varus övecek seni bir çokları,
Türküler yakacaklar kötü savaşlar üstüne,
Pek hızlı gidecekler bu konuda.
Kır türküleri yakacağım ben ince kavalımla.
Türkü çığırmam ben buyruk almadan.
Bir gün biri çıkarda sever, gönlünce
Bulur çığırırsa bu türküleri
Ey Varus duyacak senin adını andığını,
Çalılıklarımızın da, ormanlarımızın da.
Daha bundan güzel ne olabilir
Phoebus için başında Varus adı yazılı
Bir yapraktan başka.
Gelin bizimle ey Piriedler, Chromis ile
Mnasylus bu iki delikanlı görmüşler
Silenus'un uyuya kaldığını bir oyukta.
Şişmiş davul gibi dünkü şaraptan,
Durmadan içmiş Bacchus'un sunduğundan.
Biraz öteye düşmüş başlığı,
Çiçekleri sürünüyordu yerlerde.
Yıpranmış ağır sağrağı
Takılı duruyordu kuşağına.
Yakalanmış, bağlamışlar onu sım sıkı,
Kendi bağları ile...
Epeydi oyalamıştı onları kocalmış kişi
Bir türkü ummuştu besbelli.

Katılmış Aeglus'ta onlara,
Gidermiş bütün korkularını...
Ey Aeglus, Nairadların en güzeli,
Görmüş bir yol uyandığında alnını, yüzünü
Kan kızılına boyadıklarını...
Demiş, gülerek onların bu oyununa:
Ne işe yarar bu bağlar?
Salıverin beni, yeter ettiğiniz bana.
Duyarsınız istediğiniz türküleri,
Evet, sizindir türküler, sizin,
Başka bir armağanım olacak ona,
Dedi, sonra başladı..
Görürdünüz onun çevresinde dizi dizi
Faunların, yırtıcı yaratıkların
Gerçekten eğlendiğini, uyum uyum salındığını
Kaskatı meşe doruklarının.
Yok yok Parnassia bile dinlememişti
Phoebus'un çalgısını böyle sevinçle.
Evet dinlemişti Radope'yle İmarus da
Böyle yürekten Orphea'nın türkülerini..
Türküler söyleyerek anlatıyordu Silenus
Engin boşluk içinde nedenli derlenip
Düzenlendiğini karaları dirileri,
Denizleri kuran özlerin,
Oynak ateşi yapan ilkelerin,
Bütün varlıkları doğuran ilk özlerin
Nesoy bir araya geldiğini çığırıyordu.
Evren yumağının ne yolla yuvarlak
Olduğunu söylüyordu yumuşak bir yığınken,
Nesoy kaskatı kesilmişti böyle,
Başlamıştı Nerea ayırmaya denizleri,
Biçim vermeye yavaştan nesnelere.
Evet türkülerle anlatıyordu
Günün ışımasını,
İlk güneş ışıklarının yere dökülüşünü.
Anlatıyordu yükselen bulutların
Gökten yağmur yağmur yağışını,
Yeniden orman tepelerinin sivrilmesini,

Söylüyordu bilinmeyen dağlarda az da olsa
Dolaşan başı boş yaratıkları,
Türküler yakıyordu onlar üstüne...
Düşünmüş bir aralık
Pyrrhanın attığı taşları,
Saturnus soyunun gökte başbuğ kesilişini,
Kafkasyanın akbabalarını,
Prometheus'un hırsızlığını, anmış bir yol.
Andı gemicilerin bir kaynağın başında
Bıraktığı Hylası,
Sonra onu boşuna arayıp sorduklarını,
Kıyıda Hylas Hylas diye yankıdığını
Düşündü bir bir yeniden.
Mutlu bir kadın sayılırdı Pasiphae
Olmasaydı sürüler bir gün,
Gönül vermezdi kar gibi boğaya.
Ey alnı kara yazılı kız,
Nedir bu senin başına gelen acılar.
Birer birer anlatıyordu bunları.
Yalandan çığlıklarla dolduruyordu kırları
Proetus'un kızları,
Görmemiş düşte bile bir teki böyle utanç
Verici bir birleşmeyi.
Korktu boynuna takılmasından boyunduruğun,
Ürktü pırıl pırıl alnında boynuz görmekten.
Ey alnı kara yazılı kız
Başı boş dolaşıyorsun dağlarda şimdi:
Ona gelince, uzanmış gölgesinde
Bir pırnal ağacının ezer ak böğürleriyle
Yumuşak, sünbülleri,
Gevirirken saran otları bir bir..
Ya da gidedurur birinin ardından
Kocaman sürüde, doğurmamış birinin.
Kapayın Nymphalar, Dictaea'nın Nymphaları
Kapayın, kalmasın bir çıkış yeri,
Görünmesin gözüme başı boş dolaşan
Bir boğanın ayak izleri.
Bakarsın tutulur güzelliğine yeşil otların,
Ya da sürüde doğurmamış bir ineğin

Gider ardı sıra Cortynin ahırına değin.
Türküler yakmış Silenus,
Hesperideslerin elmalarına aldanan kıza da,
Sonra sarmış sarmalamış
Phaethon'un kız kardeşlerini acı bir kabukla
Döndürmüş kızıl ağaçlara, fırlatıp atmış.
Türküler söylemiş Permessus kıyılarında
Dolaşan Gallus'a da...

Götürürken kız kardeşlerinden birin
Aonas tepelerine doğru
Görmüş Phoebus'un bütün çalgıcılarının
Ona saygı gösterdiğini, ayağa kalktığını
Tanrılara yaraşır sözler söylemiş ona
Başı acı su kerevizleriyle, çiçeklerle
Donatılmış güdücü Linus:
Al bu kavalları, çok eskiden Musalar

Askralı yaşlıya vermiş onları.
O çalınırken indirirdi dağ tepelerinden
En ağır dışbudakları kolaylıkla o kocalmış kişi.
Bunlar söyletir sana Gryne kırlarının
Nereden doğduğunu,
Bundan daha çok beğenilecek
Mutlu bir yer kalmasın Apollo için..
Neden söyleyecekmişim ya böğründen havlayan
Bir tazı sürüsünü güden Nisus kızı Scyllayı,

Ya da Dulichios'un gemilerini o derin
Su çevrentilerine batıran devi,
Denizcileri korkunç deniz köpeklerinin
Didik didik edişini,
Bunların üstüne onun türküler yaktığını
Neden söyleyecek mişim?
Tereus'un dönüşmesini, Philomel'in
Ona ne biçim yemekler,
Ne biçim göndermeler sunduğunu,

Bu alnı kara yazılı kuşun alabildiğine
Nedenli kaçtığını, neden söyleyecek mişim?
Konağın damına bırakılan o kuşun
Ne biçim konduğunu,
Nesoy anlattığını, neden söylecek mişim?
Eurotas öğretmişmiş bunları,
Phoebus'tan bütün duyduklarını,
Bunların şu yığınlarca defnelere
Öğretilmesi için buyruk verildiğini.
Evet söylemiş bunları Silenus birer birer,
Yankımış oylumlardan yıldızlara değin
Bütün bu söylediği türküler.

Sonunda buyurmuş koyunları sayarak
Geri, ağıla götürmelerini Vesper.
İlerlemiş kendi de yürümüş,
Onu pek istemeyen Olympos'a doğru...

Meliboeus, Corydon, Thyrsis

VIII. Türkü

Meliboeus

Oturmuştu günün birinde Daphnis altında
Yaprakları hışırdayan bir meşenin,
Toplamışken bir araya sürülerini
Corydonla Thyrsis.
Evet Thyrsis koyunları toplamış,
Corydon sütten çatlarcasına memeleri
Şişmiş keçileri.
İkisi de gençlik çağlarını sürdürür,
İkisi de Arcadialı üstelik.
Türkü çığırmakta birbirine denk,
Atışmak için desen gönüllü.
Ben korumaya kalkarken körpe mersin
Ağaçlarını soğuktan
Yitivermiş sürümün yiğiti teke,
Görüyorum Daphnisi ben,
O beni yeni görmüşken, «Koş», dedi,
«Buraya gel Meliboeus, teken de burada,
Sürün de burada, güven içinde, gel».
İşin yoksa dinleniver şu gölgeliklerde,
Gelir kendiliğinden içmek için
Tosunlar bu çayırlara,
Yeşil yeşil kamışlar kaplar Mincius
Kıyılarını, kutlu sesler yankır meşeden.»
Ben neyleyim? Ne Alcippe,
Ne de Phyllis var yanımda,
Memeden kesilmiş kuzuları kapamak için ağıla.
Büyük bir yarışma var ayrıca
Corydon'la Thyrsis arasında,
Geri bıraktım kendi işimi
Onların bu oyunu yüzünden.
Karşılıklı türküler okuyarak tutuşmuşlar,
Musalar istemiş bunun atışmalı olmasını.

Evet Corydon söyler, o bırakır
Thyris alır karşılık verir eş ölçüde.

Corydon

Libethra Nymphaları, bizim sevdiklerimiz.
Bana da bildirin, kutlu Codrus'uma
Bildirdiğiniz Phoebus'a yaraşan dizeler
Soyundan türküleri, bana da bildirin.
Yok, yetmiyecekse buna topumuzun gücü
Asarım türküler yakan kavalımı
Şu kutlu çam dallarına.

Thyrsis

Ey Arcadia sığırtmaçları,
Donatın sarmaşıklarla doğmakta olan
Bir ozanın başını, donatın,
Çatlasın Codrus kıskancından, çatlasın.
Ya da gerektiğinden daha çok överse beni
Baccar ile dolayın alnımı,
Bir kötülük gelmesin diline
Bizden sonra gelecek ozanın.

Corydon

Hey Delia: Adamış sana genç Micon
Dal dal olmuş bir geyik boynuzunu,
Bir kaç kıllı yaban domuzunun başını.
Uzun sürerse mutluluğu
Pırıl pırıl ak mermerden, ayağı çizmeli
Bir de heykel dikecek adına.

Thyrsis

Bir güğüm süt, biraz da çörek
Ey Periapus işte sana yıllık bunlar gerek,
Yoksul bir yemişliğin bekçisisin ancak.
Bir mermer anıt dikiyoruz adına
Anılasın diye günler geçtikçe.
Giderilirse sürümün uğradığı yıkım
Yeni doğumlarla seni altına boğarım.

Bitmedi

türk edebiyatçılar birliği'nin bildirisi

Ülkemizde Hukuk Devleti kurulması yolundaki sürekli çabaların yüzyılı aşan bir tarihi vardır. Bu tarih, kişilerin özgürlüklerini birtakım kuvvetlerin hoşgörülerine ve keyfi isteklerine bağlı olmaktan kurtarmak, kişileri ve bu kuvvetleri öznel ölçülerin dışında, herkes için aynı biçimde geçerli olan kanunlara bağlamak, hoşgörünün ya da keyfî isteklerin yerine nesnel kanun ölçüsünü geçirmek için girişilen savaşın tarihidir.

Bu savaş, Padişahın ilâhi kudretini sınırlamak çabaları şeklinde başlamış ve bugün bilinen aşamasına ulaşmıştır. Artık söz konusu olan, demokratik düzeni, bütün kısıtlamalardan sıyırarak, halkımızın öz malı durumuna getirmektir. Türk halkının mutluluğu, ancak, bu mutluluk savaşı için gerekli hukuk düzeninin kurulmasıyla gerçekleştirilecektir.

Sanatın, edebiyatın en önemli görevi, dünyayı ve insanları tanıtmak ve değiştirmek olduğuna göre, Namık Kemal'lerden günümüze kadar sürüp gelen halkçı ve devrimci sanat geleneğinin devam ettiricileri olan bizler, sanatın ve edebiyatın görevini yerine getirebilmesi ve halkımıza lâyık olabilmesi için, Anayasaya aykırı bütün kanunların tez elden iptal edilmesi için ilgilileri ödeve çağırıyoruz.

Anayasaya aykırı bütün kanunların iptalini istiyoruz. Bu, bütün yurttaşların katılması gereken Hukuk Devleti kurulması savaşının temel direğidir. Ayrıca, Türk sanatçısı olarak, Anayasanın 21. maddesinde «Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme, açıklama, yayma ve bu alanlarda her türlü araştırma hakkında sahiptir.» denerek Türk sanatçısına tanınan hakları kısıtlayan bütün kanunların iptalini, özel uğraşımızla doğrudan doğruya ilgisi bakımından, Birinci koalisyon hükûmeti Adalet Bakanı Sahir Kurutluoğlu'nun faşist eğilimli maddeler olarak gösterdiği ceza kanununun 125 - 178 arasındaki maddelerinin, Adalet Bakanlığı Ceza Dairesi Başkanı Hayri Köksal'ın tamamen

antidemokratik olarak gösterdiği 141 ve 161 inci maddelerinin, gene Cumhuriyet Senatosu üyesi Esat Çağa'nın uygarlık prensipleriyle bağdaşamaz saydığı 141 ve 142 inci maddelerin kaldırılmasını özellikle istiyoruz.

Çünkü kurulu düzenin uşağı olmayan, daima halktan, yani doğrudan, haklıdan, güzelden yana olan sanatçı, her zaman şüpheyle karşılanmıştır; eserleri toplatılmış, kendisi mahkemelere verilmiş, savunduğu ilkelerin bedelini hapislerde ve sürgünlerde ödemiştir. Biz, yirminci yüzyılın ikinci yarısında, en ilkel gerçekleri söylemeyi haâl bir kahramanlık işi olmaktan çıkarmak istiyoruz. Biz, dünyanın ve Türkiye'nin gelişim çizgisi üzerinde halkımızla elele yürümek için, Türk sanatına ve edebiyatına lâyık olduğu saygıyı sağlamak için, dilimizi bağlayan, kalemimize kilit vuran, özgürlük düşmanı faşizm kalıntısı kanun maddelerinin kaldırılmasını istiyoruz.

Bu kanun maddelerinin kaldırılması için 28 Şubat 1963 tarihine kadar iptal dâvası açma yetkisi sizlere verilmiştir; size, sayın Cumhurbaşkanımız Cemal Gürsel; sizlere, yasama meclislerinin sayın üyeleri, sizlere, meclislerde üyesi bulunan siyasî partiler; ve Üniversiteler ve Yargıtay ve Danıştay ve Yüksek Hâkimler Kurulu ve Askerî Yargıtay, sizlere. Bizler, vatandaşlar olarak, ya da Türk Edebiyatçılar Birliği olarak, Anayasaya aykırı mevcut kanunların kaldırılması için iptâl dâvası açamayız; bunun için, böyle şerefli bir ödevi yerine getirmeniz için size başvuruyoruz:

Anayasanın Türk halkına tanıdığı temel hakların ak kâğıt üzerinde yazılı boş sözler olarak kalmaması için, bu hakların bütün yurttaşların günlük yaşamaları içinde gerçekten yararlandıkları canlı haklar haline gelmesi için ve biz Türk sanatçılarının görevlerimizi özgürlük düşmanı kanun kaygılarından azade olarak yerine getirebilmemiz için Anayasaya aykırı kanunların iptâlini isteyiniz. Bu şerefli ödevden kaçınırsanız, Hukuk Devleti kurulması yolundaki yüzyıllık savaş durmayacak, fakat sizler, adınızı özgürlük savaşı tarihine geçirtebilecek mutlu bir fırsatı kaçırmış olacaksınız.

TÜRK EDEBİYATCILAR BİRLİĞİ
YÖNETİM KURULU

REKLÂMLAR İÇİN EN İYİ VASITA
GAZETE VE DERGİ'LERDİR

GAZETELER VE DERGİLER İÇİN'DE
EN GÜVENİLİR ARACI

BASIN İLÂN KURUMU'DUR.

Genel Müdürlük : İSTANBUL, Türk Ocağı Caddesi No. 1 Kat 3. Telefon 22 43 84 - 22 43 85.

Şube Müdürlüğü : İSTANBUL, Türk Ocağı Caddesi No. 1 Kat 3.

Şube Müdürlüğü : ANKARA, Ulus İşhanı «E» Bloku Kat 2 No. 41. Telefon : 10 58 17 - 10 57 87.

Şube Müdürlüğü : İZMİR, İkinci Kordon Mimar Kemalettin Cad. Küçük Kardiçali Han Telefon 23911.

TELGRAF : BASIN KURUMU

Şube Müdürlüğü : ADANA, Abidinpaşa Cad. Remo Işhanı No. 46.

Şube Müdürlüğü : BURSA, İnönü Cad. Aysanhan No. 20. Telefon : 2552.

Şube Müdürlüğü : ESKİŞEHİR, Porsuk İşhanı Kat 2 No. 1.

Şube Müdürlüğü : KONYA, İstanbul Cad. Yusufağa Sokak Terzioğlu Pasajı No. 1

Şube Müdürlüğü : ZONGULDAK, Amele Birliği Pasajı No. 15/16 Telefon: 2038

YENU : 63 (Basın 16159)

C - VİTAMİNLİ
PORTAKAL ÖZÜ

çıktı

Bir bardak suya
bir kaşık ORALET
koyarak taze
PORTAKAL SUYU
içebilirsiniz.

YENU : 64 - Radar Reklâm 272

BAŞ ve ADALE AĞRILARINA KARŞI OPON FAYDALIDIR

OPON baş, diş, adale, sinir, lumbago, ve romatizma ağrılarını dindirir

OPON bayanların muayyen zamanlardaki sancılarında faydalıdır

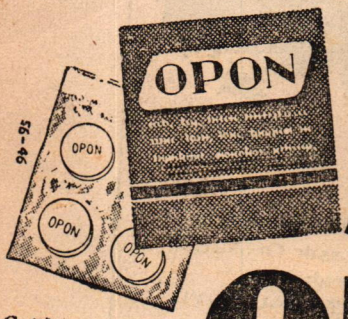

Sağlık mevzuunda ailenin en yakın dostunun doktoru nuz olduğunu unutmayınız

OPON

günde 6 adete kadar alınabilir

YENU : 65 - Faal Ajansı 6020

Fiyatı : 125 Krş.